

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

VIEŠOSIOS POLITIKOS ANALIZĖS MAGISTRO PROGRAMA

IGNAS KINČINAS
II kurso studentas

VAIZDINIŲ ĮTAKA VIEŠOSIOS POLITIKOS DARBOTVARKEI

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: Prof. dr. V. Nakrošis

Vilnius, 2018 gegužės 15 d.

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....

(data)

.....

(v., pavardė)

.....

(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data)

.....

(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....

(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas (*Vaizdinių įtaka viešosios politikos darbotvarkei*) yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Ignas, Kinčinas

(parašas)

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Kinčinas I. „*Vaizdinių įtaka viešosios politikos*“: Viešosios politikos ir administravimo specialybės magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas V. Nakrošis, 2018. – 63 p.

Reikšminiai žodžiai: vaizdinys, “Matuko tragedija”, “Saviečių tragedija”, „Kėdainių tragedija“, Šulinio tragedija“, darbotvarkės kaita, politikos antreprenieriai, žiniasklaida, socialiniai tinklai, vaiko teisių apsauga.

Šiame darbe nagrinėjama vaizdinių įtaka institucinei viešosios politikos darbotvarkei. Lyginami du rezonansiniai įvykiai, kurie atvaizduoja tą pačią viešosios politikos problemą – neveikiančią vaiko teisių apsaugą. Vaizdiniai įgauna pavadinimus – “Saviečių tragedija” ir “Matuko tragedija”. Darbe taikomas pertraukiamos pusiausvyros pagrindas, autoriaus sudarytas, teorinis analizės pagrindas. Taikant kelis skirtingus duomenų rinkimo metodus ir remiantis sudarytą teoriniu pagrindu išnagrinėjami abu vaizdiniai. Nustatomos pagrindinės priežastys kodėl vienas vaizdinys turėjo įtakos institucinės viešosios politikos darbotvarkės pasikeitimui, o kitas ne. Nustatoma, kokias pagrindines pozicijas turėjo visi teoriniame pagrinde išskirti veikėjai (kintamieji).

Turinys

Įvadas.....	6
1. Teorinis analizės pagrindas.....	11
1.1. Kas yra “vaizdinys”?	11
1.2. Inkrementalizmas ir jo kritika.....	14
1.3. Pertraukiamos pusiausvyros teorija.....	15
1.4. Žiniasklaidos vaidmuo.....	19
2. Metodika.....	23
2.1. Duomenų rinkimas.....	24
3. Kontekstas.....	27
3.1. “Saviečių tragedija”.....	27
3.2. “Matuko tragedija”.....	28
4. Empirinių duomenų analizė.....	32
4.1. “Saviečių tragedijos” atvejo analizė.....	32
4.2. “Matuko tragedijos” atvejo analizė.....	35
4.3. Apibendrinimas ir hipotezių tikrinimas.....	40
Išvados ir rekomendacijos.....	42
Literatūros sąrašas.....	45
Priedai	50
Priedas A	50
Interviu su LR Seimo nariu Mykolu Majausku.....	50
Interviu su LR Seimo nariu Laurynu Kasčiūnu.....	54
Interviu su LR Seimo nare Aušrine Armonaite.....	56
Interviu su Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Vaikų ligų klinikos vadovu Rimantu Kėvalu.....	59
Interviu su LR Seimo nariu Algirdu Sysu.....	61
Interviu su LR Seimo nare Dovile Šakaliene.....	63
Summary.....	67

Įvadas

Visuomenė dažnai susiduria su įvairiausiomis problemomis ir iššūkiais. Plačiau visuomenei rūpimos problemos atsiranda ir viešąjį interesą ginančių įstatymų leidėjų ar kitų valdžios atstovų akiratyje. Priklausomai nuo to kaip politikai apdoroja informaciją ir koks didelis būna visuomenės “spaudimas” tam tikra problema gali pakeisti ir viešosios politikos darbotvarkę.¹

Apie viešosios politikos darbotvarkės ar politikos pokyčius parašyta nemažai darbų. Įvairiose teorinėse diskusijose darbotvarkės ar politikos pokyčio priežastys įvardijamos skirtingai.

Inkrementalistai teigia, kad viešosios politikos pokyčius daugiausiai lemia valdančiųjų koalicijų sudėtis. Po rinkimų, pasikeitus valdančiųjų daugumai dažniausiai verta laukti didelių politinės darbotvarkės ir viešosios politikos pokyčių. Vienas pagrindinių inkrementalizmo teoretikų Ch. Lindblom teigia, kad sprendimų priėmėjai nebūtų linkę į staigius pokyčius, todėl jiems naudingiau išlaikyti esamą *status quo*.² Šis teorinis požiūris nepaaiškina staigių ir ganėtinai ryšių viešosios politikos pokyčių kadencijos viduryje.

Naujesnės politikos kaitos teorijos į darbotvarkės ar politikos pokytį žiūri dinamiškiau. Pertraukiamos pusiausvyros teorija siekia paaiškinti kodėl tam tikru metu vyksta viešosios politikos pokyčiai (reformos). Šios teorijos pranašumas prieš inkrementalizmą yra tas, kad ši teorija viešosios politikos procesą mato dinamiškesniu, mažiau statišku. Pertraukiamos pusiausvyros teorija staigius viešosios politikos pokyčius aiškina ne tik valdančiosios daugumos interesu.³ Joje įtraukiami staigūs “sukrėtimai”, mokslinėje literatūroje vaidinami – vaizdiniais.

Kartais viešos visuomenės problemos tampa labai didelėmis ir daro stiprų spaudimą sprendimų priėmėjams, kurie iš išorės nuolat gauna signalus apie šią problemą. Problemos “svorį” padidina didelio dėmesio sulaukę įvykiai, kurie sukuria problemos vaizdinį. Turbūt pats stipriausias vaizdinys pastaruoju metu paveikęs viešosios politikos darbotvarkę buvo 2015 m. pasirodžiusi fotografija, kurioje mažas sirų berniuko lavonas guli Turkijos paplūdimyje.⁴ Šis itin stiprus vaizdinys privertė didelę dalį pasaulio svarbiausių įstatymų leidėjų kitaip pažvelgti į Europą krėtusią migrantų krizę.⁵ Net tuometis Didžiosios Britanijos premjeras David Cameron pareiškė, kad minėtas vaizdas itin šokiruoja jį kaip tėvą.⁶ Tai sukėlė didelę žiniasklaidos ir visos Europos

¹ Bryan D. Jones and Frank R. Baumgartner. „From There to Here: Punctuated Equilibrium to the General Punctuation Thesis to a Theory of Government Information Processing”. *The Policy Studies Journal*, Vol. 40, No. 1, 2012.

² Charles Lindblom, Edward Woodhouse, „*Politikos formavimo procesas*”, Vilnius: Algarvė, 1999, p. 26-43

³ Frank R. Baumgartner, B.D. Jones, „Agenda Dynamics and Policy Subsystems“, *The Journal of Politics*, 4 (53), 1991

⁴ Nilüfer Demir, Alan Kurdi, *Time 100 photos*. < <http://100photos.time.com/photos/nilufer-demir-alan-kurdi> > [žiūrėta 2016 12 15]

⁶ Ten pat

žmonių reakcija, todėl daugelis Europos Sąjungos šalių, po šio įvykio, priėmė sprendimą bent trumpam atverti duris migrantams. Toks sprendimas rodo, kad politikoje įmanomas greitas ir ganėtinai kardinalus pokytis, kurio neįtakoja rinkimai ir politinių jėgų pasikeitimai Vyriausybėje ar Parlamente.

J. J. Jones sako, kad politikų darbotvarkė yra “viešųjų problemų rinkinys”.⁷ Taigi tik svarbiausios problemos patenka į politinę darbotvarkę, tačiau kyla klausimas kas padaro tam tikras problemas “viešosiomis problemomis”? R. Dahl teigia, kad šiuolaikinėje valstybėje visos problemos tiesiog konkuruoja tarpusavyje, kuri pateks į politinę darbotvarkę ir, beje, kuri pateks aukščiau, t.y. bus prioritetingė.⁸ Tas problemas “stumia” jau anksčiau minėtos institucijos, interesų grupės ir politinės partijos. Jų tarpusavio sąveika paverčia vienas problemas “viešosiomis”, o kitos lieka tik paraštėse. Tačiau šis aiškinimas tik siaurai vertina politinę darbotvarkę ir kaitą prognozuoja, tik pagal jau anksčiau minėtų trijų veikėjų tarpusavio sąveiką.

Pasak M. Maor viešosios politikos darbotvarkės perkrova įvyksta tada kai politikai pažada imtis visų priemonių ir resursų tam, kad įtikintų žmones, jog tinkamai reaguos į pasirodžiusią opią problemą.⁹ Nesvarbu kiek lėšų ar kitų išteklių tam reikės skirti. Politikus perdėtai sureaguoti į susidariusią problemą verčia visuomenės dėmesys šiam įvykiui.

Verta pastebėti, kad remiantis R. Vilpišausko ir V. Nakrošio moksliniu tyrimu “Politikos įgyvendinimas Lietuvoje ir Europos Sąjungos įtaka” Lietuvos politinei darbotvarkai būdinga didelė perkrova.¹⁰ A. Lukošaitis savo 2005 metais išleistoje monografijoje taip pat pastebėjo, kad Lietuvos įstatymų leidybos darbotvarkė yra įkaitusi, nes nuolat daugėja LR Seime priimamų teisės aktų.¹¹ Remiantis šiais tyrimais, darbe bus žiūrima, kokią dalį visų teisės aktų projektų, sudaro projektai apie vaiko teisių apsaugą. Vien tik kažkokio teisės akto būvimas ta tema nereiškia, kad problemai skiriamas tinkamas dėmesys. Minėti tyrimai rodo, kad darbotvarkė perkrauta ir joje yra teisės aktų visomis temomis, todėl prasmingiau tirti vienos srities įstatymų dalį darbotvarkėje. Kadangi bus tikrinama Seimo sesijų darbotvarkė reikia atsižvelgti į didelę perkrovą.

⁷ Barbara J. Nelson. „*Making an Issue of Child Abuse: Political Agenda Setting for Social Problems.*” Chicago: University of Chicago Press, 1986

⁸ Robert A. Dahl. „A Critique of the Ruling Elite Model.”, *American Political Science Review*, Vol. 52, No 52, 1958, 463-469.

⁹ Moshe Maor, „Rhetoric and Doctrines of Policy Over- and Underreactions in Times”, of *Crisis, Working Paper*. Jerusalem: Hebrew University, December 2015

¹⁰ Vitalis Nakrošis, Ramūnas Vilpišauskas, „*Politikos įgyvendinimas Lietuvoje ir Europos Sąjungos įtaka*”. Vilnius: Eugrimas, 2003

¹¹ Alvidas Lukošaitis, „*Parlamento institucionalizacija ir teisėkūros procesas: Lietuvos atvejis*”, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2005, p. 169.

Politinės darbotvarkės kaitos tyrimai užsienyje tampa vis populiariesni, jiems skiriama vis daugiau dėmesio ir resursų. Lietuvoje gi, nepaistant tarptautinių tendencijų, studijų apie darbotvarkės kaitą, jos formavimą ir vaizdinių įtaką šiam procesui nėra daug.

Šis darbas siekia padėti išsiaiškinti, kodėl vieni įvykiai tampa stipriais viešosios politikos vaizdiniais, darančiais įtaką institucinės darbotvarkės formavimui, o kiti - ne. Iš pirmo žvilgsnio du pakankamai panašūs atvejai duoda skirtingus rezultatus, klausimas „kodėl“? Siekiant atsakyti į šį klausimą, šiame darbe bus remiamasi pertraukiamos pusiausvyros teorijos požiūriu ir iš jos bus keliamos hipotezės, padėsiančios nagrinėti vaizdinių įtaką viešosios politikos darbotvarkei. Pertraukiamos pusiausvyros teorija staigius viešosios politikos pokyčius aiškina ne tik per valdančiosios daugumos kampą.¹² Remiantis ja, šiame darbe **priklausomu kintamuoju yra viešosios politikos institucinė darbotvarkės kaita**, o ne priklausomas viešosios politikos vaizdinys (1 paveikslas).

1 paveikslas. *Priežastinis ryšys: sudaryta autoriaus.*

Ši teorija bus papildyta kitomis, mažesnėmis arba klasikinius autorius papildančiomis teorijomis, kurios padės geriau išskirti žiniasklaidos, antreprenerių, ir kitų veiksnių vaidmenį. Inkrementalizmas darbotvarkės kaitą aiškina per valdančiosios daugumos pasikeitimą, o pertraukiamos pusiausvyros teorija pažymi staigius pokyčius, kuriuos dažnai lemia išorės šokai. Šio darbo **pagrindinė problema** keliamą iš šio skirtingo darbotvarkės (arba viešosios politikos) kaitos aiškinimo. **Kodėl kartais įvyksta staigi darbotvarkės kaita, nors valdančiosios daugumos kaitos nėra?**

Norint išsiaiškinti vaizdinių įtaką viešosios politikos institucinei darbotvarkei, reikia kontroliuoti kuo daugiau veiksnių. Vienas iš veiksnių, turinčių didelę įtaką viešajai nuomonei, yra žiniasklaida. Žiniasklaida gali atpasakoti įvykius, tačiau kartais žiniasklaida, siekdama įtikinti visuomenę, gali sustiprinti vaizdinius. Pasak D. Chong ir J.N. Druckman, žmonės dažnai neturi gilių žinių apie vienus ar kitus politinius įvykius ar problemas. Jie neturi nuomonės, taip pat dažnai net neidentifikuoja jų kaip problemų, todėl gaudami į skirtingus rėmus patalpintus klausimus, jie

¹² Frank R Baumgartner, Bryan D. Jones, 34

gali susidaryti skirtingą nuomonę apie tą pačią problemą.¹³ G. Tuchman teigia, kad šiuolaikiniame pasaulyje rėminimas tapo labai svarbiu kasdieninei komunikacijai. Svarbu kaip vienos ar kitos problemos yra įreminamos žmonėms, vėliau susiformuosiantiems nuomonę.¹⁴ Remiantis D. Chong ir J.N. Druckman tekstu „Rėminimo teorija (angl., *Framing theory*)“, pats stipriausias įreminimas kyla iš visuomenės, o ne nuleidžiamas iš viršaus. Jų teigimu, stiprus rėmas gali pakeisti politikų nuomonę vienu ar kitu klausimu ir priversti imtis veiksmų.¹⁵

Verta atkreipti dėmesį, kad pertraukiamos pusiausvyros teorija ir kitos darbotvarkės formavimo arba politikos perkrovos teorijos neįtraukia socialinių tinklų įtakos. Šiame darbe socialiniai tinklai yra svarbus veiksnys. Nagrinėjami vaizdiniai bus rezonansiniai socialiniuose tinkluose, sukėlę juose galingą reakciją. Tačiau socialinių tinklų nereikia suvokti kaip tam tikro atskiro veikėjo (kaip žiniasklaidos), labiau kaip platformą, suteikiančią įrankius visuomenei bei politikos antrepreneriams reikšti savo nuomonę.

Šiame darbe bus analizuojami du rezonansiniai atvejai Lietuvoje, sukūrę vaizdinį viešosios politikos problemai. Vienas iš pavyzdžių - Lietuvoje 2017 metų sausio mėnesį Kėdainių rajone įvykęs smurto atvejis, kai tėvai mirtinai sužalojo savo keturių metų sūnų.¹⁶ Pastaroji tragedija, dažnai vadinama „Matuko tragedija“, sulaukė didelio visuomenės dėmesio. Socialinių tinklų, žiniasklaidos pagalba aukščiausi šalies pareigūnai¹⁷ ir žymiausi Lietuvos žmonės¹⁸ puolė smerkti tokį įvykį ir vaiko teisių apsaugos sistemą Lietuvoje. Šis atvejis taip stipriai išskėlė vaiko teisių apsaugos sistemos problemą Lietuvoje, kad dėl didelių išorės signalų sprendimų priėmėjai buvo priversti keisti savo darbotvarkę – šaukti neeilinę LR Seimo sesiją.¹⁹ Kitas atvejis, kuris bus analizuojamas darbe, yra 2016 metų sausio mėnesį nutikusi tragedija Kėdainių rajone, kai vyras į šulinį įmetė du savo mažamečius vaikus, dar vadinama „Saviečių tragedija“ ar „Šulinio tragedija“. Ši problema, taip pat paskatino diskusijas apie neveikiančią vaiko teisių apsaugos sistemą Lietuvoje ir lėmė pokyčius viešojoje politikoje, tačiau jie nebuvo tokie stiprūs, kaip pirmuoju atveju. Ši istorija nesukėlė tokio didelio rezonanso, kaip „Matuko tragedija“. Iš čia ir kyla kita **tyrimo**

¹³ Dennis Chong, James N. Druckman, „Framing theory“, *Annual Reviews Political science*, 2007, p. 103-105

¹⁴ Gaye Tuchman, *Making News*. New York: Free, 1978 p.193

¹⁵ Dennis Chong, James N. Druckman, p. 116-117

¹⁶ Paulius Garkauskas, „Kėdainiuose žiauriai sumuštas keturmetis neišgyveno“, *DELFI*, 2017 < <http://www.delfi.lt/news/daily/crime/kedainiuose-ziauriai-sumustas-keturmetis-neisgyveno.d?id=73566008> > [žiūrėta 2017 03 12]

¹⁷ Arūnas Karaliūnas, „Dalia Grybauskaitė pasisakė apie Kėdainių tragediją“, *lrytas.lt*, 2017, < <http://lietuvosdiena.lrytas.lt/aktualijos/2017/01/27/news/dalia-grybauskaite-pasisake-apie-kedainiu-tragedija-672665/> > [žiūrėta 2017 05 23]

¹⁸ Kristina Solomnikova, „Sukrėstos įžimybės gedi po sumušimų neišgyvenusio keturmečio“ *DELFI*, 2017 < <http://www.delfi.lt/veidai/zmones/sukrestos-garsenybes-gedi-po-sumusimu-neisgyvenusio-keturmecio.d?id=73568268> > [žiūrėta 2017 05 23]

¹⁹ BNS, „Seimas renkasi į neeilinę sesiją dėl vaikų apsaugos klausimų“ *DELFI*, 2017, < <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/seimas-renkasi-i-neeiline-sesija-del-vaiku-apsaugos-klausimu.d?id=73747980> > [žiūrėta 2017 05 23]

problema – ne visi tragiški ar jautrūs įvykiai turi vienodos įtakos viešosios politikos darbotvarkei. Taip pat galima kelti **pagrindinį šio tyrimo klausimą** – kodėl vieni vaizdiniai duoda grįžtamąjį ryšį (*institucinės darbotvarkės kaita*), o kiti ne (*status quo*)? Siekiant atsakyti į klausimą darbe keliami tokie uždaviniai:

1. Pagrįsti pasirinkto teorinio pagrindo, paremto pertraukiamos pusiausvyros teorijos pagrindu, tinkamumą, bei papildyti teorinį pagrindą kitų teorijų įžvalgomis.
2. Išdėstyti teorinį pagrindą ir iškelti darbo hipotezes.
3. Išanalizuoti du pasirinktus atvejus (politikos vaizdinius), patikrinti kokį grįžtamąjį ryšį davė vienas ir kitas vaizdinys.
4. Išanalizavus du atvejus rasti veiksnius, kuris galėjo lemti vieno vaizdinio stipresnį signalą sprendimų priėmėjams.

Siekiant įgyvendinti išsikeltus uždavinius ir atsakyti į pagrindinį tyrimo klausimą, bus atliekama dviejų atvejų studija. Tai tinkamas metodas susidaryti platesnį vaizdą, siekiant išsiaiškinti, kas lemia vaizdinių įtaką politinei darbotvarkei. Darbe bus nagrinėjami priminiai ir antriniai šaltiniai: LR Seimo sesijų darbotvarkės programos, žiniasklaidos priemonių informacija, įrašai socialiuose tinkluose, politikų vieši pasisakymai, įvykių eigai įtakos turėjusių asmenų interviu. Iš viso darbe atliekami 6 giluminiai interviu: penki - su LR Seimo nariais ir vienas - su Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Vaikų ligų klinikos vadovu prof. Rimantu Kėvalu.

Išanalizavus turimą informaciją, darbo pabaigoje, bus rašomos išvados, kurių tikslas ne tik atsakyti į darbo pradžioje išsikeltą klausimą, tačiau ir pateikti rekomendacijas, kurios padėtų ateityje susiduriant su tomis pačiomis problemomis.

1. Teorinis analizės pagrindas

Politinių ir socialinių problemų daugialypiškumas sukelia sunkumų bandant pritaikyti vieną teoriją. Norint atlikti kokybinį darbotvarkės formavimo veiksnių tyrimą, reikia suderinti kelias teorijas, bei kitų akademinų tyrimų išvalgas į vieną bendrą analizės pagrindą. Šiame darbe, pasinaudojant sudarytu analizės pagrindu, bus nagrinėjami du empiriniai atvejai.²⁰ Šiame skyriuje bus aprašomos teorinės išvalgos, jų pagrindiniai argumentai ir tinkamumas politikos darbotvarkės ir vaizdinių temai. Darbe daugiausia remiamasi pertraukiamos pusiausvyros teorija, kurios pagrindinės išvalgos ir prielaidos bus papildytos kitų teorijų ir autoriaus išvalgomis. Bus ir papildomų išvalgų apie socialinių tinklų įtaką.

1.1. Kas yra “vaizdinys”?

Prieš pradėdant kalbėti apie teorinį analizės pagrindą reikia apsibrėžti ir išsiaiškinti kaip literatūroje dažniausiai apibūdinama ir kas yra vadinama “vaizdiniu”. Kaip minėta pradžioje, vaizdiniai nėra tik nuotraukos ar garsios frazės, nors dažnai su būtent tuo būna asocijuojama. **Vaizdiniai** politinėje teorijoje yra tam tikros **viešosios problemos** atspindys. Kaip pavyzdį galima pateikti Lietuvoje 2016 m. vasarą atsiradusį ir didelį rezonansą sukėlusį “kalafioro skandalą”, kuris net turėjo grotažymes socialiniuose tinkluose ir žiniasklaidoje - “#kalafiorigate”. Tuomet socialiniuose tinkluose ir žiniasklaidoje ypač populiari buvo kalafioro kainų prekybos centruose nuotraukos (2 paveikslas)²¹

²⁰ Paul A. Sabatier, Christopher M. Weible, „*Theory of Policy Process*“, 3rd edition. Westview press, 2014

²¹ Rūta Pukenė, „Lietuviai visai pašėlo: kalafioro skandalas sprogdina feisbuką“. *delfi.lt*, 2016 < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/lietuviai-visai-paselo-kalafioru-skandalas-sprogdina-feisbuka.d?id=71135790> > [žiūrėta 2017 10 30]

2 paveikslas. „Kalafioro skandalo“ atvaizdavimas Lietuvos žiniasklaidoje. Šaltinis: *Irtyas.lt*

Viso šio skandalo metu vaizdiniu buvo ne kalafiorai, tačiau didelio **kainų augimo** Lietuvoje problema. Ši problema mobilizavo didelį žmonių ratą ir buvo plačiai aptariama visuomenėje, žiniasklaidoje, taip pat ir tarp sprendimų priėmėjų.

Teorinėje literatūroje politikos vaizdinys dažniausiai apibrėžiamas kaip teigiamą arba neigiamą diskusiją sukeliantis viešosios politikos sprendimas ar jo nebūvimas (angl., *Public policy*).²² Jau minėtu atveju („kalafioro skandalas“) diskusija viešojoje erdvėje buvo daugiausiai neigiama. Verta pastebėti, kad nors žmonės gali matyti, jog kiekviena problema turi ir gerų, ir blogų aspektų, tačiau viešojoje erdvėje, žiniasklaidoje, konkrečiu momentu, dažniausiai vyrauja vienas arba kitas. Ilgesniame laiko tarpe nuomonė tuo pačiu klausimu gali radikaliai pasikeisti, tačiau vis tiek dominuos arba labiausiai teigiama arba labiausiai neigiama.²³ Viešoji nuomonė ir didelės diskusijos atsiranda ir sprendimų priėmėjų akiratyje, kurie apdoroję informaciją nusprendžia ar problemą įtraukti į viešosios politikos institucinę darbotvarkę.

Kitas labai svarbus veiksnys, siekiant tam tikras problemas paversti vaizdiniais, yra tų problemų populiarumas. Viešosios politikos vaizdiniu laikome tas problemas, kurios mobilizuoja didelę visuomenės dalį.²⁴

Vaizdiniai, taip pat turi būti paremti faktais. Vaizdiniu negali tapti dirbtinai keliama problema su melagingais faktais. Sprendžiant iš to kokie faktai pateikiami, ekonominiai rodikliai, socialiniai faktai ar kita, skiriasi ir viešojoje diskusijoje dalyvaujančių žmonių ratas. Kalbant apie tą patį „kalafioro skandalą“: jeigu pradėtų dominuoti sudėtingi ekonominiai faktai, tuomet diskusijoje ir prie sprendimų prisidėti galėtų daugiausiai ekonomistai ir finansų ekspertai; jei faktai yra

²² Frank R Baumgartner, Bryan D. Jones, „Agenda Dynamics and Policy Subsystems“, p. 1046

²⁴ Ten pat

buitiškesni ir siejami su socialinėmis problemomis (produkto kainos augimas, pajamų nelygybė), diskusijoje dalyvaujančių žmonių ratas prasiplečia.²⁵

Vaizdinio pobūdis taip pat sprendžia ir su juo susijusio problemos sprendimo vietą,- Vyriausybėje, Parlamente, o gal bus atiduota išspręsti rinkos mechanizmams. Tai priklauso nuo problemos ir to kaip ją supranta ir interpretuoja diskusijos dalyviai. Verta paminėti, kad kiekviena iš sprendimo vietų bus šališka (angl., *bias*). Institucijos, norinčios išspręsti problemą, gali manipuliuoti vaizdiniais, siekdamos pritraukti didesnį palaikančiųjų ratą ir taip prisiimti problemos sprendimą sau.²⁶ Pritaikant šią idėją „kalafioro skandalo“ pavyzdžiui, skandalo įkarštyje patys žmonės nusprendė sugalvoti akciją boikotuoti didžiuosius prekybos centrus, nes manė, kad būtent jie kalti dėl didelio kainų augimo (3 paveikslas).²⁷

3 paveikslas. *Prekybos tinklų boikoto akcija*.

Šaltinis: Facebook

Apibendrinant galima sakyti, kad vaizdiniu laikome rezonansinę viešosios politikos problemą, kuri sukelia dideles diskusijas viešojoje erdvėje. Verta paminėti, kad vaizdiniu laikome ir

²⁵ Frank R Baumgartner, Bryan D. Jones, 1047

²⁶ Elmer E. Schattschneider, „*The Semi-Sovereign People*“, New York: Holt, Rinehart, and Winston. 1960.

²⁷ TV3.lt, „Kalafiorų skandalas“: žmonės boikotuos prekybos centrus, *TV3.lt*, <<https://www.tv3.lt/naujiena/869170/kalafioru-skandalas-zmones-boikotuos-prekybos-centrus>> [žiūrėta 2017 10 28]

tas viešąsias problemas, kurios buvo itin rezonansinės, tačiau nebuvo grįžtamojo ryšio – viešosios politikos darbotvarkės kaitos.

1.2. Inkrementalizmas ir jo kritika

Aptarus ir apsibrėžus vaizdinius, galima pereiti prie teorijų, kurių įžvalgos bus naudojamos šio darbo teoriniame pagrinde.

Inkrementalizmo teoretikai į viešosios politikos kaitą žiūri pakankamai statiškai. Šiame skyriuje bus išdėstomi pagrindiniai šios teorijos argumentai kalbant apie darbotvarkės formavimą, taip pat bus pateikiama kritika šiai teorijai.

Vienas pagrindinių šios teorijos teoretikų Ch. Lindblom teigia, kad viešosios problemos pasižymi plačiu spektru yra multidimensiškos, todėl sprendimų priėmėjai dažniausiai negali visiškai įsigilinti į visas viešosios problemos puses.²⁸ Anot Ch. Lindblom, kadangi reformų neapibrėžtumas yra didelis, sprendimų priėmėjai renkasi įgyvendinti mažesnes prognozuojančių rezultatų duodančias, reformas.²⁹ Politikai, nenorėdami švaistyti savo politinio kapitalo, renkasi nedidelius *status quo* pakeitimus, stabilias taisykles. Sprendimų priėmėjai nebūtų linkę į didelius ir staigius darbotvarkės pakeitimus, jiems parankiau stipriai nekintanti stabili nuolatinė darbotvarkė.

Šis teorinis požiūris remiasi prielaida, kad dideli viešosios politikos pokyčiai arba pokyčiai darbotvarkėje yra galimi tik keičiantis valdančiajai daugumai. Kaip jau minėta anksčiau, ši teorija teigia, kad sprendimų priėmėjai nėra linkę į staigius pokyčius, - jie verčiau stengiasi išlaikyti *status quo*.

Tačiau šis teorinis požiūris nepaaiškina ganėtinai staigių, spontaniškų ir didelių reformų, bei darbotvarkės pasikeitimų.³⁰ Institucinės darbotvarkės pokyčiai, priklausomai nuo visuomenės spaudimo ir viešosios problemos dydžio, gali būti staigūs, spontaniški, dideli.³¹ Kaip teigia vieni pagrindinių šios teorijos kritikų P. John ir S. Bevan, ši teorija būtent nėra pajėgi paaiškinti kartais vykstančių didelių ir staigių viešosios politikos darbotvarkės pasikeitimų.³² Šis darbas būtent ir siekia pažiūrėti į veiksnius, kurie lemia, kodėl vieni vaizdiniai sugeba priversti sprendimų priėmėjus priimti staigius darbotvarkės pokyčius ir dideles reformas, o kiti - ne.

²⁸ Charles Lindblom, Edward Woodhouse, 26-43

²⁹ Ten pat

³⁰ J. Antanavičius et al., p. 102

³¹ Ten pat

³² P. John, S. Bevan, „What Are Policy Punctuations? Large Changes in the Legislative Agenda of the UK Government“, *The Policy Studies Journal* 40 (1), 2012, p. 89.

1.3. Pertraukiamos pusiausvyros teorija ir staigus pokytis

Pertraukiamos pusiausvyros teorija yra ganėtinai nauja politikos mokslų teorija, tačiau būtent ji padeda pažvelgti ir pabandyti paaiškinti staigius ir didelius viešosios politikos pokyčius.

Pertraukiamos pusiausvyros teorija, kurią pirmieji suformulavo F.R. Baumgartner ir B.D. Jones, yra kaip atsvara iki tol dominavusiems inkrementalizmo ir standartinės politinės kaitos modeliams.³³ Šiame darbe taikomai Atvejo studijai netinka tik paprastas darbotvarkės formavimo kaitos ir viešosios politikos kaitos supratimas, kad kaitą lemia tik politinių partijų, rinkimų ir interesų grupių įtaka.³⁴ Pertraukiamos pusiausvyros teorija plačiau žvelgia į staigius ir kartais labai spontaniškus viešosios politikos pokyčius ir sukuria geresnį analizės pagrindą nei senesnės viešosios politikos kaitos teorijos. Senesnės politikos kaitos teorijos pagrindiniu kaitos elementu išskirdavo valdančiosios koalicijos pokyčius ir rinkimus, tačiau tai perdėtas rinkimų išaukštinimas. Teoretikai teigė, kad viešosios politikos pokytis vyksta nekintančiais etapais: sudaroma darbotvarkė, teikiami siūlymai, priimami sprendimai, prižiūrimas jų įgyvendinimas ir, galiausiai, vertinama politikos kaita bei sprendžiama dėl politikos tęstinumo.³⁵

Pertraukiamos pusiausvyros teorija šių teiginių nepaneigia ir sutinka, kad valdančiųjų koalicijų kaita lemia viešosios politikos kaitą, tą taip pat daro ir rinkimai. Teorija taip pat sutinka, kad didelę laiko dalį institucinė darbotvarkė būna stabili ir yra vykdomi aukščiau paminėti politikos kaitos etapai.³⁶ Tačiau ši teorija papildo inkrementalizmo ir standartinės politikos kaitos teorijas, pateikdama labiau dinamiškas įžvalgas, leidžiančias susidaryti ir platesnį vaizdą apie institucinės darbotvarkės pokytį.

Pertraukiamos pusiausvyros teorija yra pranašesnė, nes leidžia paaiškinti tiek politinio stabilumo periodą, tiek **staigus** ir ganėtinai drastiško pokyčio laikotarpį.³⁷

Pertraukiamos pusiausvyros teorija išplečia analizės pagrindą, įtraukdama sprendimo priėmėjų gebėjimą apdoroti informaciją. Šioje teorijoje ryšį tarp priklausomo ir nepriklausomo kintamojo lemia būtent sprendimo priėmėjų gebėjimas apdoroti išorės signalus – politikos vaizdinius.³⁸ Todėl atsiranda tarpinis kintamasis – politikų gebėjimas apdoroti informaciją. Šioje

³³ Bryan D. Jones, Frank R. Baumgartner, „From There to Here: Punctuated Equilibrium to the General Punctuation Thesis to a Theory of Government Information“, *The Policy Studies Journal* 40 (1), 2012, p. 2–5.

³⁴ Frank R. Baumgartner, Bryan D. Jones, „*Agendas and instability in American politics.*“, Chicago: University of Chicago Press, 1993, p.1

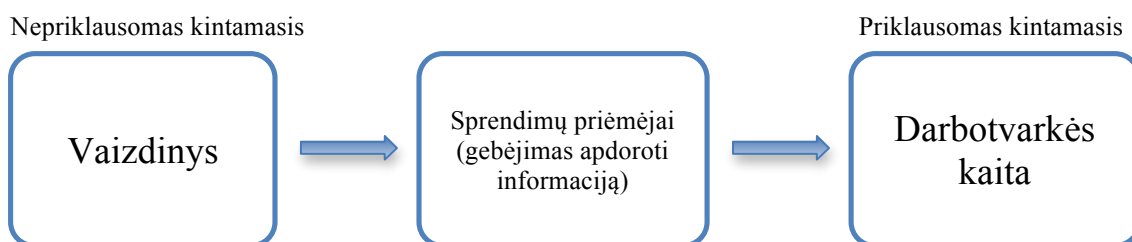
³⁵ Wayne Parsons, „*Viešoji politika: politikos analizės teorijos ir praktikos įvadas*“, Vilnius: Eugrimas, 2001, 503-529.

³⁶ Jones, Bevan, p. 91-92

³⁷ Frank R. Baumgartner, Bryan D. Jones, „Agenda Dynamics and Policy Subsystems“, *The Journal of Politics*, 4 (53), University of Teas press, 1991, p. 1044

³⁸ Jones, Baumgartner, p. 6-8

teorijoje nepriklausomas kintamasis yra išorės signalai/politikos vaizdiniai, o priklausomas – politikos kaita.³⁹ Šis sukurtas mechanizmas padeda institucinės darbotvarkės pokyčius suprasti kur kas dinamiškiau, ši teorija geriau išplėtoja išorės signalų ir politikos vaizdinių indelį formuojant politinę darbotvarkę, tačiau tuo pat metu ši teorija nepaneigia iki tol išvystytų analizės pagrindų, o tik juos papildo. Ši teorija leidžia suformuoti pirminį ir patį paprasčiausią tyrimo priežastinį ryšį (žiūrėti 4 paveikslą).

4 paveikslas. *Išplėstas priežastinis ryšys: sudaryta autoriaus.*

Tyrime pasiteikiamas šis mechanizmas, bandant išsiaiškinti politikos vaizdinių įtaką institucinės darbotvarkės formavimui. Pertraukiamos pusiausvyros teorinis pagrindas leidžia pažvelgti į tai, kaip politikai apdoroja informaciją ir kokius sprendimus vėliau priima, bei teigia, kad politikai renkasi nebūtinai racionalų sprendimą, nes nėra visiškai racionalūs dėl didelio informacijos kiekio, o kartais yra linkę “perlenkti” (angl., *overreact*). Kadangi šiame darbe bus koncentruojamasi tik į tai, kaip problemos vaizdinių pagalba patenka į institucinę politikos darbotvarkę ir ją keičia, o ne į visą politikos kaitos procesą. Pertraukiamos pusiausvyros teorija, manyčiau, yra tinkamiausias šio tyrimo analizės pagrindas.

Taikant šį analizės pagrindą reikia nepamiršti politikos antreprenierių. Būtent jų įtaka turi didelės svarbos institucinės darbotvarkės pakeitimams. Šiame darbe politikos antreprenieriams priskiriami ne tik politikai, įstatymų leidėjai, tačiau ir garsūs žmonės, socialiniuose tinkluose sutraukiantys dešimtis, kartais šimtus tūkstančių skaitytojų. Politikos antreprenieriai tokie kaip žurnalistai Andrius Tapinas, Rimvydas Valatka, Rita Miliūtė. Jie nėra politikai, tačiau kartais jų pasirinkta problema padeda pasiekti daugiau žmonių, o vėliau ir jų dėmesys padeda problemai patekti į sistemine darbotvarkę. Šie antreprenieriai nemažai rašė darbe nagrinėjamomis temomis. Pavyzdžiui, Andrius Tapinas, tiek po „Saviečių tragedijos“, tiek po „Matuko tragedijos“ parašė straipsnį tuo pačiu pavadinimu – “Taip, b**t, mes visi gerai atlikom savo darbą, bet dar vienas vaikas mus paliko (2017 m. straipsnio versija)”.⁴⁰ Jis nuolat bandė atkreipti dėmesį į tai, kad

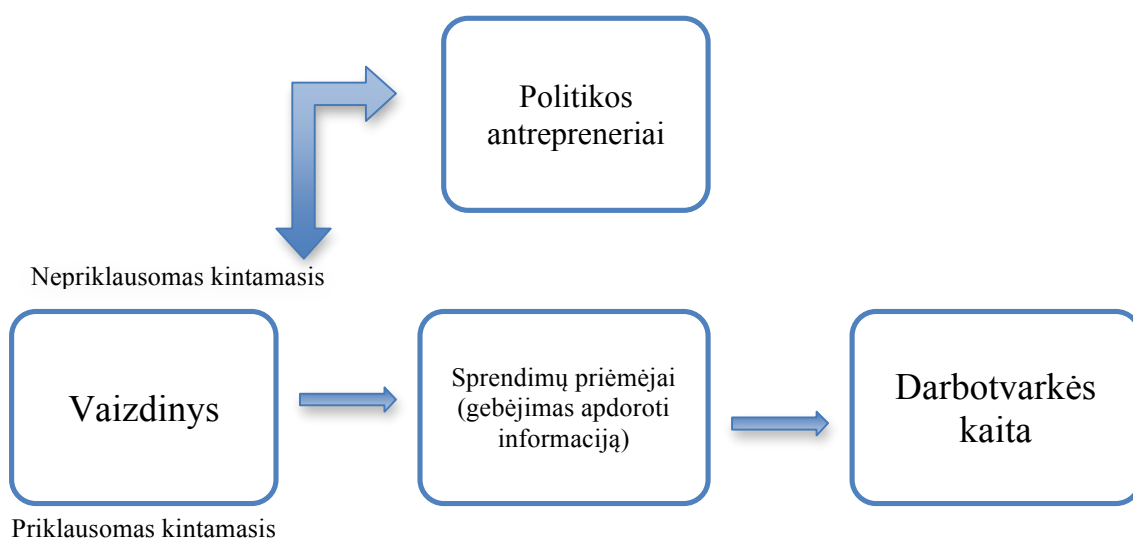
³⁹ Ten pat

⁴⁰ Andrius Tapinas, „Taip, b**t, mes visi gerai atlikom savo darbą, bet dar vienas vaikas mus paliko (2017 m. straipsnio versija)“ delfi.lt, 2017 < <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/a-tapinas-taip-bt-mes-visi-gerai-atlikom-savo-darba-bet-dar-vienas-vaikas-mus-paliko-2017-m-straipsnio-versija.d?id=73568396> > [žiūrėta 2017-12-23]

problema kartojasi, nesvarbu ką visi kalba, įskaitant ir jį patį. Kiti antreprenieriai, taip pat, aktyviai reiškesi tiek žiniasklaidoje, tiek socialiniuose tinkluose ieškodami atsakingų asmenų dėl nutikusių tragedijų bei dėl prastos vaiko teisių apsaugos sistemos būklės Lietuvoje.

Politikos antreprenieriai politinėje teorijoje pasižymi panašiomis savybėmis, kaip ir ekonominiai antreprenieriai – jie ieško galimybių “veikti”, taip siekiant individualios naudos (populiarumo), tačiau ir galimybės pakeisti nusistovėjusią padėtį.⁴¹ Politikos antreprenieriai negali remtis vien demokratijos pagrindiniu principu – “žmonių valia”, tačiau patys turi imtis lyderystės, kartais net ir formuojant viešąjį diskursą, viešosios politikos sprendimus bei keliant viešosios politikos problemas.⁴² Tai nereiškia, kad antreprenieriai vienašališkai gali pakeisti viešosios politikos sprendimą, nes jiems reikia derintis prie visuomenės. Todėl politikos antreprenieriams keliami hipotezė **H1**: *Politikos antreprenieriai imsis lyderystės siekdami atkreipti dėmesį į konkrečią viešosios politikos problemą ir siūlys sprendimo būdus.*

Kaip teigia F.R. Baumgartner ir B.D. Jones, turėdami didelį palaikymą vaizdinio pagalba, net ir neturėdami institucinių galių ir būdami politinio elito nuošalyje, gali padaryti didelį pokytį tiek darbotvarkei, tiek pačiai politikos kaitai (žiūrėti 5 paveikslą).⁴³

⁴¹ Randall G. Holcombe, „Political Entrepreneurship and the Democratic Allocation of Economic Resources”, *The Review of Austrian Economics*, 2002, p. 144-146

⁴² Mitchell WC, Schumpeter and public choice, „Part II: Democracy and the demise of capitalism: The missing chapter in Schumpeter”. *Public Choice* 42: 1984 p.161-174

⁴³ Frank R Baumgartner, Bryan D. Jones, „Agenda Dynamics and Policy Subsystems“, p. 1050

Verta paminėti, kad autoriai taip pat pažymi, kad vaizdiniais manipuluoti gali ir politinis elitas. Viena pagrindinių šios teorijos prielaidų, kurią suformulavo dar R.W. Cobb ir Ch.D. Edler – tai, kad norint problemą patalpinti darbotvarkėje, ji turi mobilizuoti didelį žmonių ratą.⁴⁴

Šioje teorijoje politikos vaizdinys yra bendras posistemėje formuojamas politikos suvokimas, paprasčiau kalbant, tam tikras viešosios problemos įsivaizdavimas, kuris dominuoja viešojoje erdvėje.

Šio tyrimo objektas yra **viešosios politikos posistemis**. Posistemis yra vienas esminių šios teorijos terminų. Tam tikrą viešosios politikos sritį kontroliuoja tam tikra institucija ar veikėjai, kurie sudaro formalius ir neformalius ryšius su ekspertais, interesų grupėmis, politikos antrepreneriais ir su ta sritimi besidominčiais politikais, tokiu būdu susiformuojant viešosios politikos posistemį.⁴⁵ Kitaip tariant, posistemis tai vieta, kur vyksta veikėjų tarpusavio informacijos “karai”, siekiant pakreipti sprendimo priėmėjus ir visuomenę į vieną ar kitą pusę (šiuo atveju už politikos kaitą ar *status quo*).

Šiame tyrime veikėjai veikia dvejuose **lygmenyse**. Pirmasis – viešosios politikos lygmuo -, jame dalyvauja visi veikėjai, siekdami padaryti įtaką sprendimų priėmėjams. Antrasis lygmuo apima tik ryšį tarp sprendimų priėmėjų ir institucinės darbotvarkės kaitos. Šioje “arenoje” kiti veikėjai nedalyvauja. Sprendimų priėmėjai žino besikeičiantį kontekstą, nes jie veikia ir viešosios politikos lygmenyje, ir iš turimos informacijos daro išvadas, bei priima sprendimus sprendimų priėmėjų lygmenyje. *6 paveikslas* iliustruoja mintį apie skirtingus viešosios politikos lygmenis.

Teorinis pagrindas padeda geriau paaiškinti stipriai dinamiškus darbotvarkės kaitos procesus, ne tik per institucijų ar politinių partijų galios santykį, bet leidžia pamatyti ir platesnį kontekstą. Kontekstas šiame tyrime yra svarbus bandant paaiškinti staigius pokyčius viešosios politikos posistemyje, kurie vėliau persikelia (arba ne) į sprendimų priėmėjų posistemį. Kontekstas apima abu šiame darbe nagrinėjamus posistemius. Remiantis pertraukiamos pusiausvyros teorijos įžvalgomis šiame darbe formuluojamos dvi pagrindinės hipotezės: **H2: Vaizdinių pasikeitimas ir populiarumas lemia viešosios politikos institucinės darbotvarkės pokytį.**

Būtent vaizdinių ir konteksto pasikeitimai yra pagrindinis viešosios politikos institucinės darbotvarkės pasikeitimą aiškinantis mechanizmas.

⁴⁴ Roger W Cobb, and Charles D. Elder. „*Participation in American Politics: The Dynamics of Agenda-Building.*”. Baltimore: The John Hopkins University Press .1983.

⁴⁵ Martynas Pilkis, „Privalomosios karo tarnybos politikos kaita Lietuvoje 2015m.”, Magistro darbas, Vilniaus Universitetas, 2016 m.

1.4. Žiniasklaidos vaidmuo

Daug senesnių teorijų neįvertina žiniasklaidos vaidmens formuojant politinę darbotvarkę, arba žiniasklaidą vertina tik kaip įrankį. Tačiau žiniasklaida gali būti kaip papildomas veiksnys tarp politikos vaizdinio ir sprendimų priėmėjų gebėjimo apdoroti informaciją. Žiniasklaida, pasitelkusi vaizdinį, gali daryti “spaudimą” sprendimų priėmėjams.

Pirmiausia, žiniasklaida yra neatsiejama viešosios politikos veikėjų tinklo dalis, kuri gali ir formuoja ideologiją bei turinį. Viešosios politikos veikėjai tarpusavyje sudaro savotišką tinklą, kurį pirmasis aprašė J. Borquez.⁴⁶ Žiniasklaida tame tinkle yra ir vienas iš veikėjų, tačiau taip pat suteikia kitiems veikėjams platformą diskusijai.

Žiniasklaida šiame tyrime yra svarbus veikėjas dėl kelių priežasčių: pirmiausia ji apie tam tikras problemas informuoja visuomenę ir gali išplėsti vienos problemos populiarumą. Žiniasklaida kaip veikėjas taip pat gali kurti visuomenės poziciją, daryti įtaką sprendimų priėmėjams naudodama įvairiausių vaizdinius. Žiniasklaida pati gali pasirinkti, kuriuos vaizdinius naudoti, bandydama siekti pareikšti savo poziciją. Pridėjus žiniasklaidos dėmenį, galima sudaryti pilną priežastinių ryšių vaizdą (žiūrėti 6 Paveikslą).

6 paveikslas. Teorinis analizės pagrindas: sudaryta autoriaus

⁴⁶ J. Borquez, „Newsmaking and Policymaking: Steps toward a Dialogue. In Media and Public Policy.” Westport, CT: Praeger Publishers, 1993 p. 31–40.

Šiuolaikinės masinės komunikacijos teorijose žiniasklaidos vaidmuo formuojamas per viešosios politikos dalyvių tarpusavio sąveiką, kurią žiniasklaida kuruoja.⁴⁷ Komunikacijos teorijose egzistuoja keli žiniasklaidos įtakos ir jos pasirinkimų aiškinimai, ką ir kaip rašyti. Pirmiausia, kritinė teorija, kuri teigia, kad žiniasklaidos turinį lemia tai, jog jai irgi rūpi valstybės ateitis ir noras stiprinti valstybę. Politinės ekonomijos teorija atskleidžia šiek tiek kitokias tendencijas, kurios labai tinka šiuolaikinei žiniasklaidai. Nors ši teorija remiasi kriziniais laikotarpiais ir aiškina, kad tada žiniasklaidai tampa svarbiau masinė produkcija ir pelnas, tačiau tai labai tinka paaiškinti dabartinę žiniasklaidos įtaką ir spausdinamų antraščių bei straipsnių turinį.⁴⁸

Žiniasklaida neturi tiesioginių institucinių įrankių, kuriais gali daryti įtaką darbotvarkės formavimui ar politikos kaitos procesui, tačiau viešumas, patikima informacija, patikimi šaltiniai, galimybė disponuoti viešąja informacija, galimybė lemti informacijos pasiekiamumą ir kryptį, technologinė plėtra leidžia žiniasklaidai būti ne tik informaciją perduodančiu įrankiu, tačiau ir politinės kaitos veikėju.⁴⁹

Žiniasklaida turi ir kitų įrankių, padedančių parodyti savo poziciją ar padaryti įtaką politinei darbotvarkei. Vienas tokių yra problemos prioritetizavimas (angl., *priming*). Tai reiškia, kad kai kurioms problemoms yra skiriama daugiau dėmesio.⁵⁰ Visuomenė dažniausiai atkreipia dėmesį į tas problemas, kurias išryškina žiniasklaida, todėl mobilizuojant visuomenę tai ir tampa svarbiu įrankiu.⁵¹

Norėdama vienas problemas prioretizuoti ir labiau išryškinti, žiniasklaida pasitelkia **problemų „rėminimą“** (angl., *framing*) – konceptualią priemonę, skirtą individams perduoti, interpretuoti ir vertinti informaciją⁵². Pasak Holli Semetko ir Patti Valkenburg, visuomenės požiūrį į politines problemas žiniasklaida gali formuoti remdamasi 5 rėmais⁵³:

1. **Konflikto rėmas** (angl., *conflict frame*): šis rėmas fokusuojasi į konfliktus tarp individų, grupių ar institucijų, siekiant atkreipti auditorijos dėmesį.
2. **Žmogiškojo intereso rėmas** (angl., *human interest frame*): šis rėmas paremtas žmogiškuoju arba emociniu faktoriumi, siekiant problemas personalizuoti ir dramatinizuoti.

⁴⁷ Džina Donauskaitė, „Žiniasklaidos vaidmuo skurdo mažinimo politikoje: Lietuvos interento dienraščių 2008 m. ekonominės krizės metu atvejais“, Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2015 m. p. 28-30

⁴⁹ Ten pat

⁵⁰ Shanto Iyengar, Mark D. Peters ir Donald R. Kinder, „Experimental Demonstrations of the "Not-So-Minimal" Consequences of Television News Programs.“ *The American Political Science Review*, 4(76), 1982, 848-858.

⁵¹ Ten pat

⁵² Holli A. Semetko ir Patti M. Valkenburg, „Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News.“ *Journal of Communication*, 2000, 93-95.

⁵³ Ten pat .

3. **Ekonominių padarinių rėmas** (angl., *economic consequences frame*): šis rėmas problemas pristato ekonominių padarinių individui, regionui ar valstybei pavidalu, siekiant sukelti asmeninį auditorijos interesą.
4. **Moralės rėmas** (angl., *morality frame*): šis rėmas problemas pateikia religinio arba moralinio prieštaravimo kontekste, paprastai pasitelkiant tam tikrų grupių pareiškimus/nuomones.
5. **Atsakomybės rėmas** (angl., *responsibility frame*): šis rėmas naudojamas atsakomybę dėl problemų sprendimo priskiriant Vyriausybei, tam tikrai grupei ar konkrečiam individui.

Šiame tyrime, nagrinėjant internetinėje žiniasklaidoje apie du pasirinktus atvejus ir apie vaiko teisių apsaugą publikuotus straipsnius, bus siekiama išsiaiškinti, kurie vaizdinio ir viešosios politikos aspektai buvo dažniausiai akcentuojami žiniasklaidos ir kokius rėmus žiniasklaida dažniausiai naudojo problemai prioretizuoti. Iš čia atsiranda hipotezė **H4**: *Vaizdinys mobilizuos žiniasklaidos dėmesį ir ji, naudodama tam tikrą rėmą, sieks parodyti savo poziciją rezonansiniais klausimais*. Tai nereiškia, kad žiniasklaida bus neobjektyvi, tačiau jeigu vienas rėmas išsiskirs savo kiekiu iš kitų, tai gali rodyti žiniasklaidos poziciją, kai pastaroji paiso savų interesų.⁵⁴

Komunikacijos teorijų įžvalgos labai padės šiame tyrime, papildydamos politikos mokslų teorijų įžvalgas ir padedamos geriau suprasti žiniasklaidos vaidmenį viešosios politikos darbotvarkės kaitoje.

Šis darbas vienu iš svarbių aspektų išskiria socialinius tinklus, kurie šiuo atveju yra įrankis skleisti ir teikti tam tikrą informaciją. Socialiniai tinklai papildo žiniasklaidą, nes skleisti informaciją ar nuomonę žiniasklaidoje gali ne visi, tačiau socialiniuose tinkluose tai gali padaryti kiekvienas. Tai padeda, bent iš dalies, pamatuoti problemos mastą (jeigu daug “emocijų”, pasidalijimų įrašais ar komentarų galima stebėti problemos populiarumo proporcijas). Socialiniai tinklai, bei temos rezonansinės juose, gali prisidėti prie informacijos sklaidos, politikos vaizdinio sklaidos, taip dar padidindamas įtaką sprendimų priėmėjams. Socialiniai tinklai iš esmės yra papildantys žiniasklaidą, tačiau socialinių tinklų svarba šiame tyrime yra tai, kad juose visi žmonės gali vienodai reikšti savo nuomonę, o asmenys, turintys daugiau sekėjų, nei įvairios žiniasklaidos grupės skaitytojų, ypač reikšmingai. Šiomis dienomis socialiniai tinklai padeda iškelti problemą, apie kurią vėliau rašo žiniasklaida ir diskutuoja sprendimų priėmėjai. Didžioji dalis sprendimų priėmėjų, taip pat yra socialinių tinklų vartotojai, todėl gali patys matyti vienos ar kitos problemos svarbą žmonėms, taip kartais aplenkiant ir pačią žiniasklaidą.

⁵⁴ Džina Donauskaitė, p. 18

Siekiant patvirtinti ar paneigti šiame darbe iškeltas hipotezes svarbus bus sektis ir socialinius tinklus bei juose vykstančias diskusijas, taip pat ir viešus pasisakymus juose.

Apibendrinant teorinį pagrindą, reikia išskirti sprendimų priėmėjų kintamąjį, nes jie priima sprendimą keisti darbotvarkę. Vaizdinio atsiradimas pakeis esamą kontekstą ir turėtų lemti žiniasklaidos ir politikos antreprenierių dėmesį. Šie veikėjai stiprins vaizdinio pasiekiamumą ir sieks parodyti savo poziciją probleminio klausimo atveju. Seimo sesijų programų skirtumai turėtų atskleisti kokią įtaką vaizdinio atsiradimas turėjo sprendimų priėmėjams ir pačiai darbotvarkės kaitai.

2. Metodika

Siekiant geriau paaiškinti atvejus, šiame darbe bus taikoma kelių skirtingų metodų logika. Kaip pirmas metodas bus taikoma atvejo(-ų) studija, kuri padeda gerai ir giliai išanalizuoti pasirinktus atvejus. Pagrindinis šio darbo tikslas išsiaiškinti kokią įtaką institucinei viešosios politikos darbotvarkei turi vaizdiniai. Atvejo studija leis tinkamiausiai įsigilinti į du atvejus ir vėliau juos palyginti. Atvejo studija pasirinkta todėl, kad padeda ne tik geriau nustatyti problemą, tačiau ir suprasti jos priežastis bei pateikti sprendimo būdus. Siekiant išsiaiškinti ganėtinai nesudėtingą dalyką – vaizdinių įtaką institucinei darbotvarkei, šis metodas tinka, nes analizuojami tik du atvejai, tačiau norint juos išanalizuoti tinkamai, bei atsakyti į iškeltus klausimus, reikia gilios analizės. Šiame darbe bus taikoma dėl ganėtinai sudėtingos priežastinių ryšių schemos, kurioje atsiranda daug veiksnių, turinčių įtakos ir vaizdiniais ir sprendimų priėmėjai informacijos apdorojimui.

Siekiant išsiaiškinti žiniasklaidos įtaką, bus naudojamas žiniasklaidos monitoringo metodas (angl., *Media monitoring*), dar žinomas kaip Žiniasklaidos turinio analizė (angl., *Media content analysis*). Šis metodas pradėtas taikyti dar praėjusio amžiaus pirmoje pusėje, siekiant išsiaiškinti kokią įtaką didžiosios žiniasklaidos priemonės turi propagandos sklaidai.⁵⁵ Šio metodo vienas iš pradininkų yra H. Lasswell. Žiniasklaidos turinio analizė pasak W. Neuman yra labai gera technika rinkti tekstinę, vaizdinę, simbolių informaciją.⁵⁶ Nors dalis tyrėjų teigia, kad šis metodas yra išskirtinai kiekybinis, tačiau P. Schoemaker ir S. Reese tvirtina, kad šis metodas turi ir kiekybiniais ir kokybiniais tyrimams reikalingų bruožų. Nors dažniausiai yra naudojamas sisteminant pasisakymų, tematikos ar simbolių statistiką, tačiau padeda nustatyti ir kontekstą, mintį ir net žiniasklaidos poziciją, o tai jau daugiau kokybinio tyrimo bruožai.⁵⁷

C. Newbold su bendraautoriais išskiria du pagrindinius žiniasklaidos turinio kokybinės analizės tipus:⁵⁸

1. **Naratyvologija** – koncentruojasi į pačią istoriją ir jos turinį. Analizuoja naratyvą, tai kas buvo pasakyta ir kaip tai buvo pasakyta.

⁵⁵ Harold Lasswell, „*Propaganda techniques in the world war.*“ New York: Knopf. 1927.

⁵⁶ William Neuman, „*Social research methods: qualitative and quantitative approaches.*“ Needham Heights, MA: Allyn & Bacon. 1997 p. 272-273.

⁵⁷ Pamela Shoemaker, Stephen Reese, „*Mediating the message: theories of influences on mass media content.*“ White Plains, NY: Longman. 1996, p. 32.

⁵⁸ Chris Newbold, Oliver Boyd-Barrett, ir Hilde Van Den Bulck, „*The media book.*“ London: Arnold (Hodder Headline). 2002.

2. **Semiotika** – simbolių, ženklų ir jų parinkimo schemas ir kaip vartotojas tas sistemas pasisavina ir interpretuoja.

Šiame darbe siekiant išsiaiškinti žiniasklaidos vaidmenį keičiant institucinę viešosios politikos darbotvarkę bus taikomas - **naratyvologija** – susijęs su kokybine žiniasklaidos turinio analize. Būtent šis metodas, manyčiau, padės geriausiai išsiaiškinti kokią įtaka pati žiniasklaida turėjo vaizdiniais ir sprendimų priėmėjams. Kokybinė analizė atliekama todėl, kad įvykių ir jų atgarsių laikotarpiai yra ganėtinai nedideli, todėl kiekybinės turinio analizės atlikti nepavyks dėl galimo duomenų trūkumo.

Sprendimų priėmėjų gebėjimas apdoroti informaciją bus tikrinamas giluminio interviu pagalba. Šis metodas, padės geriau suprasti kaip jie apdoroja informaciją ir sudarys platesnį vaizdą apie tuo metu priimtus sprendimus. Be to, šis metodas leidžia eiti į “gylį” ir nereikalauja didelio respondentų skaičiaus.

2.1. Duomenų rinkimas

Duomenys rinkami atsižvelgiant į pakankamai trumpą šių problemų ir vaizdinių “gyvavimo” laikotarpį. Duomenys bus renkami net iš kelių šaltinių: LR Seimo teisės aktų analizė, žiniasklaidos turinio analizė, vieši politikų pasisakymai, politikos antrepnierių pasisakymai, įrašai ir diskusijos socialiuose tinkluose, bei interviu su autoriumi.

- Žiniasklaidos turinio analizė bus atliekama nagrinėjant dviejų populiariausių portalų – *DELFI* ir *15min* straipsnius su vaizdiniais susijusia tema. Žiniasklaidos monitoringas bus vykdomas 3 mėnesius iki kiekvieno atvejo pagrindinių įvykių (pvz.: vaikų įmetimas į šulnį) ir 3 mėnesius po to įvykio. Straipsnių bus ieškoma naudojant raktinius žodžius: “*Vaiko teisių apsauga*”, “*Matuko tragedija*”, “*Kėdainių tragedija*”, “*Saviečių tragedija*”, “*Šulinio tragedija*”. Bus siekiama išsiaiškinti ir bendrą straipsnių kiekį tomis temomis, kad būtų galima nustatyti, kur žiniasklaida veikė stipriau, bei kokius rėmus naudojo, taip pat ir turinį, siekiant išsiaiškinti žiniasklaidos poziciją.
- Politikos antrepnierių ir jų įtaką bus stebima žiniasklaidoje, taip pat ir socialiniuose tinkluose. Bus ieškoma jų nuomonių, pasisakymų ir bandymų susitirpinti bei pasinaudoti vaizdiniu siekiant politinės darbotvarkės pokyčio/*status quo*. Prie politikos antrepnierių, kaip minėta anksčiau, bus priskiriami ne tik politikai, bet ir garsūs, bei įtakingi visuomenės veikėjai – nuomonės formuotojai. Tarp planuojamų nagrinėti antrepnierių yra žurnalistai Andrius Tapinas, Rimvydas Valatka, Rita Miliūtė, vaikų gydytojas prof. Rimantas Kėvalas. Bus analizuojami jų pasisakymai ir bandoma sudaryti poziciją dėl nagrinėjamos problemos.

Jeigu pasirinktų politikos antreprenierių pozicijos nepavyks nustatyti iš viešų pasisakymų ar įrašų socialiniuose tinkluose, tuomet bus pasitelkiamas interviu. Tai turėtų padėti “išgauti” aiškius atsakymus, savotiškas “išpažintis”.

- Sprendimų priėmėjų gebėjimas apdoroti informaciją bus tiriamas giluminio interviu pagalba. Taikant šį metodą nebūtinai labai didelis respondentų skaičius, nes informacija kartojasi. Interviu bus imami iš 5 Lietuvos Respublikos Seimo narių. Interviu bus daromi su Seimo socialdemokratų partijos frakcijos (įvykių metu Seimo Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos frakcijos) nare Dovile Šakaliene, Seimo Tėvynės Sąjungos - Krikščionių demokratų frakcijos nariu Mykolu Majausku, Seimo Tėvynės Sąjungos - Krikščionių demokratų frakcijos nariu Laurynu Kasčiūnu, Seimo socialdemokratų partijos frakcijos nariu Algirdu Sysu ir Seimo Liberalų sąjūdžio frakcijos nare Aušrine Armonaite. Pagrindinis interviu tikslas išsiaiškinti kaip sprendimų priėmėjai apdoroja informaciją, kokius šaltinius naudoja ir kokią įtaką jų pozicijos turi žiniasklaidai ir socialiniai tinklai.
- Institucinė darbotvarkės kaita tikrinama atliekant Seimo teisės aktų analizę. Bus lyginamos Seimo sesijų darbotvarkių programos prieš vaizdinius ir po jų. Ieškoma pasikeitimų darbotvarkėje – naujų teisės aktų atsiradimo (registravimo). Vaizdinio įtaką darbotvarkei bus nagrinėjama lyginant dvi artimiausias (nagrinėjamam rezonansiniam įvykiui) Seimo sesijų darbotvarkes. Darbe lygintos 6 Seimo eilinės ir neeilinės sesijos. 2015 metų rudens sesija, 2016 metų neeilinė sesija, 2016 metų pavasario sesija, 2016 metų rudens sesija (2012 – 2016 m. kadencijos), 2016 metų rudens sesija (2016 – 2020 m. kadencijos) ir 2017 metų neeilinė sesija. Darbotvarkės kaitai nustatyti bus lyginama kokią dalį visų nagrinėjamų teisės aktų projektų sudaro su vaiko teisių apsauga susiję teisės aktų projektai.

Visų sričių stebėseną bus vykdoma pusės metų laikotarpiu t.y. 3 mėn. prieš ir 3 mėn. po pagrindinio įvykio. Išskyrus grįžtamojo ryšio, ji bus vykdoma 3 mėnesius po įvykio, nes grįžtamojo ryšio nebus dar neatsiradus vaizdiniui. Surinkti duomenys turėtų padėti siekiant išsiaiškinti vaizdinių įtaką institucinei viešosios politikos darbotvarkei.

Darbe taikomi metodai padėjo plačiau pažvelgti į darbotvarkės kaitos procesą. Žiniasklaidos turinio analizė padėjo nustatyti kokią poziciją (rėmindama naujieną) ji bando parodyti. Ar žiniasklaida tik nešališkai praneša naujienas, ar turi ir poziciją. Politikos antreprenieriai yra savotiški visuomenės lyderiai, kurie padeda atskleisti visuomenės poziciją. Jų populiarumas socialiniuose tinkluose išplečia naujienos matomumą, taip pat galima stebėti visuomenės reakciją į įrašus – “reakcijų” paspaudimų, pasidalijimų, komentarų skaičius. Atlikti interviu labai padėjo išsiaiškinti kaip sprendimų priėmėjai apdoroja informaciją. Respondentų įžvalgos padėjo susidaryti aiškesnį visos kaitos vaizdą. Interviu padėjo atskleisti ir pasiremti pirminėmis

respondentų išvalgomis, o ne tų išvalgų interpretacijomis žiniasklaidoje. Teisės aktų analizė atskleidė kokį dėmesį vaiko teisių apsaugai skyrė Seimas ir kaip vaizdinys darė įtaką problemos svarbai.

3. Kontekstas

Šiame darbe bus analizuojami du savo savybėmis ganėtinai panašūs atvejai, tačiau su skirtinga įtaka viešosios politikos institucinei darbotvarkei. Abu pasirinkti atvejai atitinka teoriniame pagrinde išskirtus „vaizdinio kriterijus“. Vienas iš atvejų atvejis, kurio vaizdinys įrėmino vaiko teisių apsaugos sistemos problemą Lietuvoje bus vadinamoji „Matuko tragedija“, kitas ganėtinai panašus atvejis, vaizduojantis tą pačią viešosios politikos problemą – saviečių skandalas arba vadinamoji „Saviečių tragedija“. Dabar trumpai pateiksiu abiejų atvejų kontekstą ir svarbiausius momentus.

3.1. „Saviečių tragedija“

2016 metais nutikęs atvejis - istorija, sukėlusis diskusijas apie vaiko teisių apsaugos, ir apie alkoholio vartojimo problemas Lietuvoje.

„Saviečių tragedija“ vėliau dėl savo stipraus vaizdinio kartais vadinta „Šulinio tragedija“ įvyko 2016 metų Sausio 20-osios naktį, kai Kėdainių rajone esančiame Saviečių kaime Aurelijus Beras į šulinį įmetė savo du mažamečius vaikus. Ši du mažamečius pražudžiusi tragedija sukretė visuomenę, pasirodė daugybę straipsnių, televizijos laidų, kuriose buvo kalbama apie šį siaubingą įvykį.⁵⁹

⁵⁹ Vygandas Trainys, „Metai po Saviečių tragedijos: motina blaškosi užsienyje, tėvo šeimoje – nelaimė.“, *lrytas.lt*, <<https://lietuvosdiena.lrytas.lt/aktualijos/2017/01/04/news/metai-po-savieciu-tragedijos-motina-blaskosi-uzsienyje-tevo-seimoje-nelaime-677406/>> [žiūrėta 2017 10 24]

7 paveikslas. „Saviečių tragedija”

Šaltinis: *delfi.lt*

Incidentas, kuris įvyko Kėdainių rajone, be alkoholizmo ar psichikos sveikatos būklės, taip pat iškėlė ir vaiko teisių apsaugos problemą Lietuvoje. Interneto portalai rašė daugybę straipsnių ta tema, nuo įvykių atpasakojimo ir naujienų iki nuomonių bei komentarų. Ši tragedija sukėlė didelę reakciją visuomenėje.

Politikos antreprenieriai tokie kaip Andrius Tapinas rašė straipsnius ir įrašus socialiniuose tinkluose apie mirštančius, „bejėgius” vaikus, kurių valstybė neapsaugojo.⁶⁰ Šioje istorijoje viešojoje erdvėje padidėjo spaudimas sprendimų priėmėjams imtis veiksmų, keičiant vaiko teisių apsaugos sistemą Lietuvoje.

Iš karto po tragedijos sprendimų priėmėjai pradėjo kalbėti apie būtinybę keisti vaiko teisių apsaugos sistemą Lietuvoje. Tuometinis Ministras Pirmininkas Algirdas Butkevičius pavedė Socialinės Apsaugos ir darbo ministerijai išsiaiškinti ar tinkamai buvo kontroliuojami socialinės rizikos šeimos veiksmai, kokių priemonių buvo imtasi siekiant nutraukti smurtą šeimoje.⁶¹ Iniciatyvą parodė ir Lietuvos prezidentė Dalia Grybauskaitė. Ji į Prezidentūrą pasikvietė įvairiausių institucijų atstovus aptarti neveikiančios vaiko teisių apsaugos tarnybos Lietuvoje klausimo.⁶² Prezidentė siūlė sukurti naują instituciją, tiesa vėliau pakeitė savo nuomonę, tačiau pabrėžė, kad vaiko teisių apsauga turi tapti prioritetiniu klausimu Lietuvoje.⁶³

Šis įvykis taip pat sukėlė didelę visuomenės reakciją ir jo sukurtas vaizdinys davė grįžtamąjį ryšį iš sprendimų priėmėjų, nors pati politikos ir darbotvarkės kaita nebuvo tokia stipri kaip toliau sekusios tragedijos atveju.

3.2. “Matuko tragedija”

Vienas ryškiausių ir daugiausiai visuomenės reakcijų sulaukęs įvykis pastaraisiais metais, kuris dar labiau išryškino vaiko teisių apsaugos sistemos trūkumus.

Ši istorija įvyko 2017 m. sausio 25 dieną kai policija gavo iškvietaimą į Kėdainius, kur buvo pranešta, kad sumuštas mažametis. Pagalbos tarnybas iškvietė sumušto berniuko vardu Matas (gim.

⁶⁰ Andrius Tapinas, „Kai skęsti pelkėje, mėšlo kruša – nesvarbu”, *delfi.lt*, 2016 < <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/a-tapinas-kai-skesti-pelkeje-meslo-krusa-nebesvarbu.d?id=70557410> > [žiūrėta 2017 11 12]

⁶¹ BNS, „Pavesta atlikti tyrimą, kaip institucijos dirbo su tragedija Kėdainių rajone, patyrusia šeima” *delfi.lt*, < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/pavesta-atlikti-tyrima-kaip-institucijos-dirbo-su-tragedija-kedainiu-rajone-patyrusia-seima.d?id=70011210> > [žiūrėta 2017 10 12]

⁶² Rūta Pukienė, „Po tragedijos Kėdainių rajone imamasi veiksmų: kuriama nauja institucija”, *delfi.lt*, < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/po-tragedijos-kedainiu-rajone-imasi-veiksmu-kuriama-nauja-institucija.d?id=70011114> > [žiūrėta 2017 10 26]

⁶³ Ten pat

2012m.) motinos sugyventinis.⁶⁴ Medikai tikino, kad, sprendžiant iš sužeidimų pobūdžio ir būklės, į juos nebuvo kreiptasi iš karto, medikai buvo iškviesti tada, kai jis realiai jau buvo miręs.⁶⁵ Vaiką medikai atgaivino, tačiau jo būklė buvo itin prasta. Vėliau paaiškėjo, kad vaikui buvo ne vieną kartą smūgiuota į galvą ir, praėjus kelioms dienoms, jis ligoninėje mirė.⁶⁶

Policija ir tyrėjai šią bylą tyrė pusę metų. Per tą laikotarpį išsiaiškinta, kad vaikas per penkis mėnesius buvo mušamas mažiausiai 3 kartus. Pareigūnai atskleidė, kad iš viso keturmetis gavo 157 smūgius.⁶⁷ Tokias tyrimo išvadas 2017 metų vasarą pristatė Kauno apygardos vyriausiasis prokuroras Darius Valkavičius ir Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato viršininkas Darius Žukauskas. Abu pareigūnai, pristatydami tyrimo išvadas, neslėpė savo pasibaisėjimo: “Baigus šią bylą džiaugsmo nėra, viduje tuščia. Visiems pareigūnams, prokurorams buvo emociškai sunku atlikti tyrimą.” – sakė D. Valkavičius.⁶⁸

Ši istorija viešajai nuomonei ir bendram kontekstui apie vaiko teisių apsaugos sistemą ir smurtą prieš vaikus turėjo didelę įtaką. Pradėjus aiškėti šio įvykio detalėms žiniasklaidoje, socialiniuose tinkluose, viešojoje erdvėje atsirado daugybė pranešimų ir pasipiktinimų šia tema. Pagrindinė didžiosios pasisakymų dalies mintis – neveikianti vaiko teisių apsaugos sistema Lietuvoje ir politikai, kurie priešinosi vaiko teisių apsaugos įstatymo pataisoms. Taip buvo bandoma padaryti įtaką sprendimų priėmėjams, kad skubiai būtų keičiama vaiko teisių apsaugos sistema, taip pat smurto prieš vaikus apibrėžimas. Siekiant daryti įtaką sprendimų priėmėjams gebėjimams apdoroti informaciją socialiniuose tinkluose, o vėliau ir žiniasklaidoje buvo dalijamasi vadinamąja “gėdos lenta”, kuria siekta atkreipti dėmesį į politikus, kurie iš pradžių nepritarė nepriežiūros įtraukimui į smurto prieš vaikus apibrėžimą.

⁶⁴ Rita Jakucevičiūtė, „Kodėl nieko nedarėme: tragiška keturmečio žūties istorija“, *lžinios.lt*, 2017 < <http://lzinios.lt/lzinios/Lietuva/kodel-nieko-nedarėme-tragiska-keturmecio-zuties-istorija/237778> > [žiūrėta 2017-10-31]

⁶⁶ ten pat

⁶⁷ Sigita Lanauskienė, „Tyrimas dėl keturmečio nužudymo baigtas: “Vargu ar jie suprato savo veiksmus”“ *lytas.lt*, 2017 < <https://lietuvsdiena.lytas.lt/aktualijos/2017/07/05/news/prokuroras-apie-keturmecio-nuzudymo-byla-dziaugsmo-nera-viduje-tuscia-1862233/> > [žiūrėta 2017-11-15]

⁶⁸ Ten pat

8 paveikslas. *Gėdos lenta*

Šaltinis: Facebook (Agnės Grigaliūnaitės asmeninė paskyra)

Žiniasklaidoje visa ši istoriją buvo pavadinta berniuko vardu – “Matuko tragedija”. Net Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ruošta reforma vadinosi “Mato reforma”⁶⁹

Praėjus kelioms dienoms po įvykių vaikų globos namuose besilankiusi Prezidentė Dalia Grybauskaitė tvirtino, kad problema kyla dėl to, kad sprendimus dėl vaiko likimo priima labai daug grandžių. Prezidentė Dalia Grybauskaitė teigė, kad tokios istorijos atskleidžia, kai kurių savivaldybės darbuotojų kompetencijos stoka, o būtent šie valstybės tarnautojai yra arčiausiai žmonių.⁷⁰

Po šių įvykių Seimas sušaukė neeilinę sesiją ir patvirtino pakeitimus dėl smurto prieš vaikus formų. Šis atvejis yra pavyzdys kai viešosios politikos vaizdiny, kartu su žiniasklaida, visuomene ir antrepreneriais padaro įtaką sprendimų priėmėjams ir pakeičia institucinę viešosios politikos darbotvarkę. Šis atvejis geriausiai iliustruoja šio darbo teorines prielaidas, kad pokyčiai viešojoje politikoje vyksta greitai ir kartais pokyčiai būna labai stiprūs.

Abu darbe nagrinėjami atvejai atitinka darbo pradžioje apibrėžtus vaizdinio kriterijus. Šie vaizdiniai įvyko toje pačioje vietoje (Kėdainių rajone) ir abejuose didžiausią “krūvį” suteikia nužudyti vaikai, tad vaizdiniai yra pakankamai panašūs. Pagrindinis skirtumas – institucinės darbotvarkės kaita. “Matuko tragedijos” atveju ji yra reikšminga (sušaukta neeilinė sesija),

⁶⁹ Liepa Želnienė, „Ministro Lino Kukuraičio iki liepos žadėta Mato reforma stringa neprasidejusi” *15min*, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/ministro-lino-kukuraičio-iki-liepos-zadeta-mato-reforma-stringa-neprasidejusi-56-815084> > [žiūrėta 2017-10-31]

⁷⁰ Arūnas Karaliūnas, „Dalia Grybauskaitė pasisakė apie Kėdainių tragediją” *lytas.lt*, 2017 < <https://lietuvsdiena.lytas.lt/aktualijos/2017/01/27/news/dalia-grybauskaite-pasise-apie-kedainiu-tragedija-672665/> > [žiūrėta 2017-11-15]

“Saviečių tragedijos” atveju ryškios institucinės darbotvarkės kaitos nėra. Trumpai nupasakotas abiejų atvejų kontekstas padeda geriau suprasti pačią atvejų analizę ir susidaryti bendrą vaizdą.

4. Empirinių duomenų analizė

Šiame skyriuje bus pristatomi ir nagrinėjami surinkti empiriniai duomenys, kurie padės patikrinti darbe išsikeltas hipotezes, bei nustatyti ar priežastiniai ryšiai aprašyti teorinėje darbo dalyje yra teisingi.

Šiame skyriuje atskirai pateikiama dviejų atvejų analizė. Kiekvienas atvejis nagrinėjamas pagal prieš tai teoriniame pagrinde nustatytus kintamuosius. Pirmiausia bus aprašoma “Saviečių tragedijos” atvejis, siekiant parodyti kaitos procesą. Vėliau tokiu pačiu principu bus nagrinėjamas ir “Matuko tragedijos” atvejis. Pabaigoje bus pateikiamas apibendrinimas ir bandoma palyginti šių dviejų skirtingų atvejų ir jų sukeltų reakcijų reikšmė. Apibendrinimo skyriuje bus tikrinamos hipotezės. Analizuojant atvejus, jos tikrinamos nebus.

Kiekvienu atveju pirmiausia bus nagrinėjama žiniasklaidos įtaka, jos pozicija. Vėliau bus nagrinėjami politikos antreprenierių pasisakymai, jų pozicijos siekiant išsiaiškinti - kokią įtaką tai turėjo sprendimų priėmėjų gebėjimui apdoroti informaciją ir kaip jie keitė bendrą šios problemos kontekstą. Galiausiai šiame darbe bus aptartas sprendimų priėmėjų gebėjimas apdoroti informaciją ir priklausomas šio darbo kintamasis – institucinė darbotvarkės kaita.

4.1. “Saviečių tragedijos” atvejo analizė

Šiame skyriuje apžvelgsiu 2016 metų sausio įvykį Saviečių kaime ir jo įtaką darbotvarkės kaitai. Iš eilės įvertinsiu visus teoriniame pagrinde iškeltus kintamuosius pritaikydamas juos šiam atvejui.

Žiniasklaidos turinio analizė iki šio įvykio parodė, kad didžiąją dalį straipsnių, šia tema, sudarė “rėminti” per atsakomybės rėmą. Nors atsakomybės rėmas sudarė net **60 proc.** visų straipsnių, tačiau bendrame kontekste tai tik 6 straipsniai, todėl didelių išvadų daryti negalima. Antrasis rėmas pagal populiarumą – žmogiškojo intereso – **30 proc.**

Po įvykio Saviečių kaime – straipsnių išaugo daugiau kaip 6 kartus, o bendras jų rėmų išsidėstymas atrodė taip:

9 paveikslas. Šaltinis: sudaryta autoriaus, pagal atlikto tyrimo duomenis

Saviečių istorijos kontekste, žiniasklaidos turinys iš esmės nepasikeitė (vertinant proporcijas). Pagrindinis laikotarpių (iki ir po tragedijos) skirtumas yra straipsnių skaičius. Tai reiškia, kad įvykis išties rezonansinis, kuris atkreipė visuomenės ir žiniasklaidos dėmesį ir ganėtinai ilgai dominavo viešojoje erdvėje.

Dažniausiai pasikartojantis rėmas buvo atsakomybės – **47,5 proc.** (28 straipsniai) straipsnių buvo rėminami būtent naudojant šiuos rėmus. Taigi žiniasklaida po šio įvykio ieškojo atsakingų asmenų, nes nebuvo apsaugoti du mažamečiai vaikai. Atsirado raginimų keisti vaiko teisių apsaugos sistemą, ieškoti atsakingų asmenų, kurie neužtikrino vaikų apsaugos, ir daug kitų panašių su atsakomybe susijusių raginimų.⁷¹ Buvo raginimų pertvarkyti vaiko teisių apsaugos sistemą. Prezidentė Dalia Grybauskaitė siūlė sukurti naują vaiko teisių apsaugos instituciją, tačiau vėliau sulaukusi kritikos, persigalvojo.⁷²

Žmogiškojo intereso rėmas sudarė iš viso apie **27 proc.** (16 straipsnių) visų straipsnių šia tema, o tai vėlgi rodo norą personalizuoti ir dar labiau dramatizuoti problemą. Vienas iš pavyzdžių – mirusių vaikų brolis ir sesuo, apie kurių perkėlimą į kitą šeimą rašė visa žiniasklaida, taip siekdama šiai istorijai dar daugiau emocijų.⁷³ Moralės rėmas, taip pat sudarė nemažą dalį visų straipsnių - apie **20 proc.** (12 straipsnių).

Politikos antreprenieriai Po Saviečių įvykių Andrius Tapinas socialiniame tinkle “Facebook” pasidalijo tuometės socialinės apsaugos ir darbo ministrės Algimantos Pabedinskienės

⁷¹ BNS, „Tragedija Kėdainių rajone: ragina atsigręžti į vaiko teisių apsaugos darbuotojus“, *delfi.lt*, 2016, < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/tragedija-kedainiu-rajone-ragina-atsigręzti-i-vaiko-teisiu-apsaugos-darbuotojus.d?id=70014512> > [žiūrėta 2017-11-13]

⁷² BNS, „Siūlo steigti naują vaiko teisių apsaugos instituciją“, *lzinios.lt*, 2016, < <https://www.lzinios.lt/lzinios/lietuva/siulo-steigti-nauja-vaiko-teisiu-apsaugos-institucija/215416> > [žiūrėta 2017-11-14]

⁷³ Eglė Samoškaitė, „Į šulinį įmestų vaikų broliukas ir sesutė jau perkelti į kitą šeimą“ *delfi.lt*, 2016, < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/i-sulini-imestu-vaiku-broliukas-ir-sesute-jau-perkelti-i-kita-seima.d?id=70027138> > [žiūrėta 2017-11-14]

nuotrauka ir kaltino aukščiausius šalies pareigūnus neveiksnumu: “[...]Viešojoje erdvėje jau kone isterika dėl vaikų šulinyje. O per dvi dienas po tragedijos nė vienas iš mūsų trijų valstybės vadovų nesugeba net pyptelti apie tai. Per dvi dienas!!!”⁷⁴ Šis jo įrašas susilaukė 2,7 tūkst. “emocijų”, 69 pasidalijimų ir 137 komentarų. Tai parodo, kad didelė dalis žmonių, kurie matė šį įrašą sutinka su A. Tapino nuomone ar kritika. Rimvydas Valatka tada taip pat negailėjo kritikos aukščiausiems valstybės pareigūnams: “[...]Visai su stogu valstybės prezidentei nebegeirai. Prezidentas.lt prezidentė pakeitė pirmadienio pranešimą spaudai - išbraukė siūlymą steigti vaiko teisių apsaugos inspekciją”⁷⁵ Šis įrašas sulaukė 334 “emocijų”, 15 pasidalijimų ir 29 komentarų. Galima matyti, kad, panašiai kaip ir žiniasklaida, antreprenieriai ieškojo atsakingų dėl šios tragedijos. Šioje istorijoje irgi vaidino svarbų vaidmenį, tačiau ne tokį reikšmingą kaip toliau nagrinėjamos tragedijos atveju. Vien Ritos Miliūtės pasisakymų ir įrašų skaičius, lyginant abu atvejus, skiriasi **6 kartus** (Šaviečių atveju mažiau). Politikos antreprenieriai stengėsi atkreipti dėmesį į šį įvykį ir problemą, tačiau jų dėmesys nebuvo pakankamas. Todėl labai reikšmingo politikos antreprenierių spaudimo “Šaviečių tragedijos” atveju nėra.

Sprendimų priėmėjams šis atvejis nepadarė ypač reikšmingos įtakos. LR narių teigimu, viena iš priežasčių galėjo būti, kad Seimui iki kadencijos pabaigos buvo likę kiek daugiau nei 8 mėnesiai.⁷⁶ Algirdo Syso teigimu po “Šaviečių tragedijos” neįvyko reikšmingų pokyčių, nes buvo ne toks reikšmingas visuomenės ir žiniasklaidos dėmesys. “[...]Ten buvo kažkur užsiminta, tada greitai surastas kaltininkas – socialiniai darbuotojai. Kažkas pasitraukė pats, kažkas pasitraukė, bet viskas sustojo, nes buvo svarstymas. Dvi stovyklos, kurios reiškė viena kitai pretenzijas.”⁷⁷ Panašiai mano ir kiti sprendimų priėmėjai – reikšminga kaita neįvyko, nes visuomenės spaudimas nebuvo itin didelis.⁷⁸

Darbotvarkės pokytis po šio vaizdinio pasirodymo nėra reikšmingas. Lyginant artimiausias Seimo sesijas matyti, kad pokyčio darbotvarkėje visiškai nėra. 2015 metų rudens Seimo sesijoje buvo nagrinėjami **419** teisės aktų projektų. Iš jų tik **5** susiję su vaiko teisių apsauga - apie **1.2%** visos darbotvarkės.⁷⁹ Po įvykio artimiausia Seimo sesija buvo Seimo neeilinė sesija. Tarp nagrinėjamų klausimų nebuvo nei vieno susijusio su vaiko teisių apsauga. Iš viso buvo nagrinėjama

⁷⁴ Andrius Tapinas, įrašas socialiname tinkle “Facebook”, 2016 01 03 <<https://www.facebook.com/andrius.tapinas/posts/10207307606321671>> [žiūrėta 2018 04 10]

⁷⁵ Rimvydas Valatka, įrašas socialiname tinkle “Facebook” 2016 01 08 <<https://www.facebook.com/rvalatka/posts/1547402328916655>> [žiūrėta 2018 04 10]

⁷⁶ Algirdas Sysas, interviu su autoriumi, Vilnius, 2018 balandžio 15 d.

⁷⁷ Ten pat

⁷⁸ Laurynas Kasčiūnas, interviu su autoriumi, Vilnius, 2018 balandžio 14d.

⁷⁹ Lietuvos Respublikos Seimas, Nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Seimo VII (rudens) sesijos darbų programos, 2015 rugsėjis, <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/4c543eb05d0411e5beff92bd32ec99a1?positionInSearchResults=11&searchModelUID=1b8ff7ea-3f3f-4d62-842c-098b205ecca6>> [žiūrėta 2018-05-01]

32 teisės aktai iš jų 0 apie vaiko teisių apsaugą.⁸⁰ Sekančioje pavasario sesijoje vaiko teisių apsaugai buvo skiriama šiek tiek dėmesio: iš 412 teisės aktų projektų 4 buvo susiję su vaiko teisių apsauga.⁸¹ Tačiau sesija prasidėjo jau praėjus kažkiek laiko po tragedijos – todėl negalima teigti, kad įstatymų pataisų atsiradimui didžiausią įtaką padarė būtent vaizdinys. Todėl galima daryti išvada, kad “Saviečių tragedijos” vaizdinys reikšmingo pokyčio institucinei viešosios politikos darbotvarkei neturėjo. Verta dar kartą pabrėžti, kad įstatymų turinys nėra šio darbo analizės objektas, todėl jis nesvarstomas.

4.2. “Matuko tragedijos” atvejo analizė

“Prieš mirtį ypač dideles kančias patyrusio keturmečio berniuko laidotuvėmis privalo pasirūpinti ne didžiulį netekties skausmą išgyvenanti jo močiutė, o valstybė” – taip po tragedijos kalbėjo Seimo narys Justas Džiugelis, o jo frazė virto žiniasklaidos antraštėmis.⁸² Skausmingų ir emocionalių išsireiškimų, kalbų, antraščių šia tema tikrai netrūko. Tėvų mirtinai sužaloto keturmečio istorija sukrėtė visuomenę ir lėmė reikšmingą institucinės darbotvarkės pokytį.

Žiniasklaida ieškojo atsakingų. Analizė parodė didesnę jos dėmesį šiam atvejui nei “Saviečių tragedijai”. Straipsnių iki “Matuko tragedijos” pagal visus raktažodžius, abiejuose portaluose bendrai buvo tik 7. Ir tik 6 iš jų pavyko priskirti tam tikrą rėmą, pagal kurį galėsime šiek tiek susidaryti vaizdą kokiame kontekste arba “rėme” iki tragedijos buvo pateikiama vaiko teisių apsaugos sistemos nefunkcionavimo problema.

⁸⁰ Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. vasario 17 d. (trečiadienio) posėdžių darbotvarkė, 2016, < <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/fccf6880d3e911e59019a599c5cbd673> > [žiūrėta 2018-05-01]

⁸¹ Lietuvos Respublikos Seimas, Seimo NUTARIMO „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo VIII (pavasario) sesijos darbų programos“ PROJEKTAS + programa, 2016, < <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/6d7c48c0ea9011e59b76f36d7fa634f8?positionInSearchResults=16&searchModelUID=1b8ff7ea-3f3f-4d62-842c-098b205ecca6> > [žiūrėta 2018-05-01]

⁸² Dainius Sinkevičius, „Siūlo valstybei pasirūpinti užmušto keturmečio laidotuvėmis: tai mažiausia, ką galime padaryti“ *delfi.lt*, 2017 < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/siulo-valstybei-pasirupinti-uzmusto-keturmecio-laidotuvemis-tai-maziausia-ka-galime-padaryti.d?id=73582370> > [žiūrėta 2017-11-23]

Žiniasklaidos rėmai iki "Mato tragedijos"

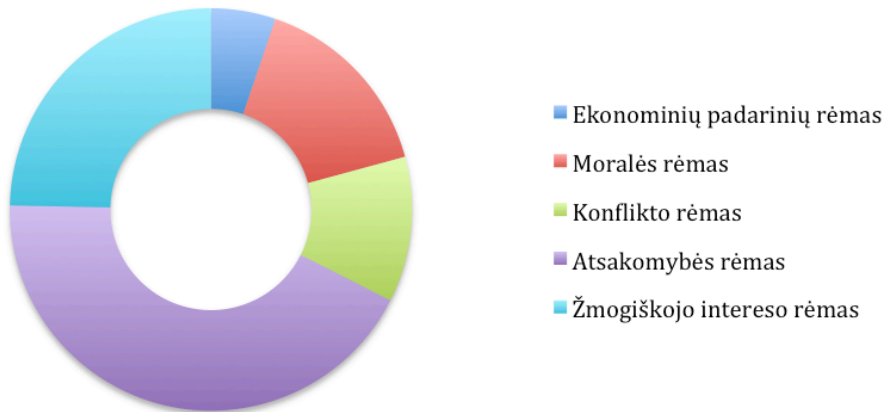
10 paveikslas.: Sudaryta autoriaus, pagal atlikto tyrimo duomenis

10 paveiksle pateikti duomenys – kiek procentų bendro išnagrinėto turinio sudarė tam atitinkami rėmai. Iki tragedijos daugiausia dėmesio skirta ekonominių padarinių rėmui. Tai reiškia, kad vaiko teisių apsaugos klausimas dažniausiai buvo pateikiamas ekonominių rodiklių ar finansinių problemų kontekste.⁸³ Ekonominių padarinių rėmas sudarė pusę visų rėmų. Pagrindinis pastebėjimas iš šio laikotarpio – ganėtinai vangus vaiko teisių apsaugos problemos “nušvietimas” ir daugiausia dėmesio šioje temoje skiriama būtent ekonominiams šios problemos aspektams.

Po įvykio 2017 m. sausio 25 dieną žiniasklaidoje straipsnių šia tema padaugėjo dešimtimis kartų. Jau po įvykio iš viso išnagrinėti 88 straipsniai, iš kurių 77 pavyko priskirti rėmus. Taigi bendras “įrėmintų” straipsnių skaičius išaugo daugiau kaip 12 kartų. Tai pirmiausia reiškia, kad šis įvykis yra stiprus vaizdinys – tėvų sumuštas keturmetis, kuris sukėlė didelę visuomenės reakciją ir mobilizavo nemažą populiacijos dalį.

⁸³ Teodoras Medaiskis, „T. Medaiskis: Valstiečių šakės socialiniam draudimui“, *delfi.lt*, 2016, < [36](https://www.delfi.lt/verslas/nuomones/t-medaiskis-valstieciu-sakes-socialiniam-draudimui.d?id=72832454%20(> [žiūrėti 2017-12-12]</p></div><div data-bbox=)

Žiniasklaidos rėmai po "Mato tragedijos"

11 paveikslas. Šaltinis: sudaryta autoriaus, pagal atlikto tyrimo duomenis

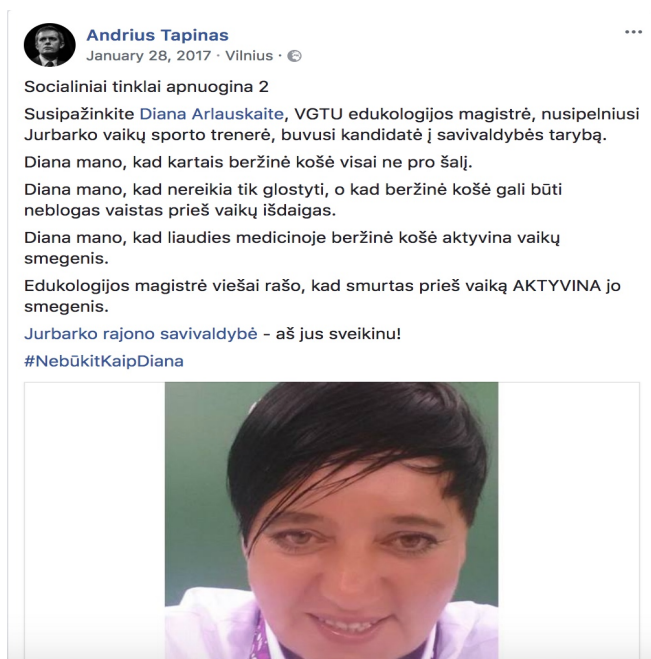
Išanalizavus surinktus duomenis akivaizdžiai matyti, kad žiniasklaidoje pagrindinis rėmas - atsakomybės. Net **43 proc.** (33 straipsniai) visų straipsnių po "Matuko tragedijos" buvos rėminami į šį rėmą. Žiniasklaida, kaip ir visa visuomenė reikalavo rasti atsakingus asmenis, kurie turi sutvarkyti vaiko teisių apsaugos sistemą. Būtent vaiko teisių apsaugos kontrolierės, socialinės apsaugos ir darbo ministro ir kitų su vaiko teisių apsauga susijusių asmenų atsakomybės buvo reikalaujama viešajame diskurse.⁸⁴ Buvo atveju, kai atsakomybės buvo reikalaujama ir iš Seimo, grasinant paduoti šią instituciją į teismą. Tiesa, tai darė viena iš sprendimo priėmėjų – p. Dovilė Šakalienė.⁸⁵ Antras pagal dažnumą pasikartojęs rėmas buvo žmogiškojo intereso. **25 proc.** (19 straipsnių) straipsnių buvo rėminami į žmogiškojo intereso rėmą. Šis rėmas pagal teoriją yra skirtas problemai personalizuoti arba dramatinizuoti, todėl žiniasklaida ir atskiri žurnalistai, tokiu būdu siekė šia istorija sukelti skaitytojams daugiau emocijų. Žiniasklaidos vaidmuo šioje istorijoje buvo itin svarbus. Nors dominuojantis rėmas abiejose istorijose sutampa, tačiau šį kartą žiniasklaida ilgiau ir daugiau nušvietė šią temą didindama spaudimą. Koordinuotas žiniasklaidos veikimas turėjo didelės įtakos darbotvarkės kaitai: pasak p. Dovilės Šakalienės, "[...]Neužtenka tik parašyti ir mėgautis naujomis detalėmis. Mes turime spausti link įstatymo leidėjų konkrečių žingsnių, todėl tai buvo labai fokusuotas žiniasklaidos veikimas ir jie tą ir padarė."⁸⁶

⁸⁴ 15min, „Linas Kukuraitis žada jau nuo liepos centralizuoti savivaldybėms priklausančias vaiko teisių tarnybas“, *15min.lt*, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/linas-kukuraitis-zada-savivaldybems-priklausancias-vaiko-teisiu-tarnybas-zada-centralizuoti-56-746934> > [žiūrėta 2017-12-28]

⁸⁵ Mindaugas Jackevičius, „Keturmečio sumušimo sukūrta Dovilė Šakalienė: paduosiu Seimą, į teismą“ *delfi.lt* < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/keturmečio-sumušimo-sukūrta-d-sakaliene-paduosiu-seima-i-teisma.d?id=73562516> > [žiūrėta 2017-11-11]

⁸⁶ Dovilė Šakalienė, interviu su autoriumi, Vilnius, 2018 balandžio 20 d.

Politikos antreprenieriai šiuo atveju, taip pat darė didesnę spaudimą. Jie pasinaudojo savo populiarumu ir ekspertinėmis žiniomis, kad atkreiptų visuomenės dėmesį į problemą. Antreprenierių įrašai socialiniuose tinkluose vidutiniškai sulaukdavo po 1,5 tūkst. "emocijų". Politikos antreprenieriai stengėsi parodyti, kad mušti vaikus ar auklėti vadinamosios "beržinės košės" pagalba nėra tinkamas elgesys. Socialiniuose tinkluose pradėjo viešai dalintis įrašais, kuriuose valstybės tarnautojai, politikai ar kiti vieši asmenys pasakojo apie "beržinės košės" privalumus.⁸⁷

12 paveikslas. *Socialiniai tinklai apnuogina*

Šaltinis: *Andriaus Tapino asmeninė "Facebook" paskyra*

Kilus viešai diskusijai dėl vaikų auklėjimo ir vaiko teisių apsaugos, darbe nagrinėjami politikos antreprenieriai neslėpė kritiško požiūrio į vaikų auklėjimą "beržine koše". Visi nagrinėjami politikos antreprenieriai palaikė vaiko teisių apsaugos įstatymų pataisas. Jų pozicija dėl bet kokios rūšies smurto prieš vaikus buvo vieninga, o tai didino spaudimą sprendimų priėmėjams. Politikos antreprenieriai, ne tik žėrė kritiką, tačiau ir siūlė sprendimo būdus – keisti smurto prieš vaikus apibrėžimą, kurti naujas vaiko teisių apsaugos institucijas, ragino žmones spausti politikus, žiūrėti ką patys gali padaryti, netylėti kai išgirsta apie smurtą šeimoje.^{88,89} Nors smurto prieš vaikus problema nėra nauja, o atvejų būta iki šiol, tačiau, pasak prof. R. Kėvalo, šis atvejis ("Matuko

⁸⁷ Andrius Tapinas, įrašas socialiniame tinkle „Facebook“, 2017 01 28 <<https://www.facebook.com/andrius.tapinas/posts/10210560442120533>> [žiūrėta 2018 04 10]

⁸⁸ Andrius Tapinas, „Taip, b**t, mes visi gerai atlikom savo darbą, bet dar vienas vaikas mus paliko (2017 m. straipsnio versija)“ *delfi.lt*, 2017 < <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/a-tapinas-taip-bt-mes-visi-gerai-atlikom-savo-darba-bet-dar-vienas-vaikas-mus-paliko-2017-m-straipsnio-versija.d?id=73568396> > [žiūrėta 2017-12-23]

⁸⁹ Rita Miliūtė, įrašas socialiniam tinkle Facebook, 2017 01 30, < <https://www.facebook.com/rita.miliute/posts/1420049124672604> > [žiūrėta 2018 03 28]

tragedija”) paskatino žmones kalbėti apie reikiamus pokyčius – “[...] Šis atvejis galbūt tuo išsiskyrė, kad buvo pats žiauriausias, pats brutaliausias, visiškai nesuprantamas turint bent kokį mąstymą. Turbūt tai buvo paskutinis kantrybės lašas. Kitas dalykas, mes privalome apie tai kalbėti, kas kitas kalbės, jeigu mes (gydytojai) - [išskirta autoriaus – I.K.] apie tai nekalbėsime.”⁹⁰ Kauno klinikų vaikų ligų klinikos vadovo teigimu didžiausia problema yra abejingumas. Politikos antrepreneriai stengėsi, kad visuomenė nebūtų abejinga. Jų nuomonės ir pozicijos pasiekė didelę visuomenės dalį. Vien Ritos Miliūtės interviu su Rimantu Kėvalu ištrauka buvo peržiūrėta net 110 tūkstančių kartų.⁹¹

Sprendimų priėmėjai pripažino, kad šį kartą “spaudimas” buvo didesnis ir tai buvo esminis skirtumas lėmęs pokytį darbotvarkėje.⁹² Sprendimų priėmėjų nuomone žiniasklaida, antrepreneriai ir visuomenė parodė žymiai didesnę mobilizaciją, kurios jie (priešinėsi pataisoms) neatlaikė. Darant spaudimą, prisidėjo ir nevyriausybinės organizacijos ir kitos interesų grupės” [...]. *Be to buvo spaudimas iš nevyriausybininkų ir tų pačių vaiko teisių specialistų, psichikos sveikatos specialistų. Teigiamas spaudimas, ta prasme. Jie sakė, kad tokio įstatymo reikia.*”⁹³ “[...]Padarėm didelį darbą išsiuntinėjom visiems, dalyvavo visi kas norėjo – virš 30 nevyriausybinių organizacijų, teisininkai, visi, kas šiems reikalams neabejingi, pateikė savo išvadas ir mes stengiamės atsižvelgti. Manau, kad čia buvo esminis lūžis, kad visuomenė taip sureagavo.”⁹⁴

Viena iš “taktikų”, kuri pasiteisino - anksčiau minėtas viešas sugėdinimas. Darbe minima “gėdos lenta” (8 paveikslas), į kurią pateko politikai nepalaikę smurto apibrėžimo pakeitimų, turėjo įtakos sprendimų priėmėjams keičiant nuomonę.⁹⁵ Sprendimų priėmėjai pripažino, kad prie pokyčių be didelio visuomenės dėmesio prisidėjo ir keli Seimo nariai, kurie padėjo į priekį stumti smurto apibrėžimo įstatymų pataisas, o kartu ir kitas su vaiko teisių apsauga susijusias pataisas.

Visi sprendimų priėmėjai viena esminių veikėjų išskyrė p. Dovilę Šakalienę ir jos iniciatyvas. Pasak darbe minimų Seimo narių, Dovilė Šakalienė, kartu su Mykolu Majausku rado galimybę susivienyti ir pasinaudodami galimybių langu – pasiekti darbotvarkės kaitos.⁹⁶

Darbotvarkės kaita po šio vaizdinio atsiradimo buvo itin reikšminga. Dėl vaiko teisių apsaugos, praėjus vos dviem savaitėms po įvykio, buvo sušaukta neeilinė LR Seimo sesija. Sesijoje vaiko teisių apsaugai buvo skirtas išskirtinis dėmesys. Seimas į darbotvarkę įtraukė 15 teisės aktų projektų, iš kurių net 6 susiję su vaiko teisių apsauga.⁹⁷ Prieš tai buvusioje Seimo rudens sesijoje

⁹⁰ Ten pat

⁹¹ Rita Miliūtė, įrašas socialiniame tinkle “Facebook”, 2017 01 29 < <https://www.facebook.com/rita.miliute/posts/1418528088158041> > [žiūrėta 2018-04-10]

⁹² Dovilė Šakalienė, interviu su autoriumi, Vilnius, 2018 balandžio 20 d.

⁹³ Aušrinė Armonaitė, interviu su autoriumi, Vilnius, 2018 balandžio 10d.

⁹⁴ Algirdas Sysas, interviu su autoriumi, Vilnius, 2018 balandžio 15 d.

⁹⁵ Laurynas Kasčiūnas, interviu su autoriumi, Vilnius, 2018 balandžio 14d.

⁹⁶ Dovilė Šakalienė, interviu su autoriumi, Vilnius, 2018 balandžio 20 d.

⁹⁷ Lietuvos Respublikos Seimas, Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo neeilinės sesijos darbų programos“ projektas ir programa, 2017, Vilnius

keitėsi parlamento sudėtis. Abiejų Seimų sesijų programas sujungiau į vieną. Todėl iš viso buvo nagrinėjami 435 teisės aktų projektai iš jų 3 susiję su vaiko teisių apsauga.⁹⁸ Tai rodo, kad vaiko teisių apsauga nebuvo prioritetas iki “Matuko tragedijos”. Atsiradus vaizdiniui ir kilus didelei reakcijai tapo vienareikšmiu prioritetu, dėl kurio buvo sušaukta neeilinė Seimo sesija.

4.3. Apibendrinimas ir hipotezių tikrinimas

Šiame skyriuje pateikiamas viso tyrimo ir abiejų atvejų apibendrinimas, taip pat bus tikrinamos darbo pradžioje išsikeltos hipotezės.

Pirmiausia, galime apžvelgti bendrą vaizdą žiniasklaidoje atlikus tyrimą. Nagrinėjamu laikotarpiu iš viso peržiūrėti 167 straipsniai dvejose populiariausiuose Lietuvos portaluose (*delfi.lt*, *15min.lt*) pagal darbo pradžioje nustatytus raktažodžius. Abiem atvejais žiniasklaidos pozicija išreikšta “rėmiant” straipsnius buvo ta pati – ieškoma **atsakingų**. Žiniasklaida turėjo aiškia poziciją. Pagrindinis skirtumas yra problemos prioritizavimas, nes “Matuko tragedija” sulaukė daugiau žiniasklaidos dėmesio, maždaug trečdaliu (apie **30,5 proc.**). Abiem nagrinėjamais atvejais matosi ryškus straipsnių kiekio skirtumas prieš ir po įvykio, taip pat ir aiški pozicija. Todėl hipotezė **H3: Vaizdinys mobilizuos žiniasklaidos dėmesį ir jį, naudodama tam tikrą rėmą, sieks parodyti savo poziciją rezonansiniais klausimais**, patvirtinta.

Politikos antreprenieriai “Matuko tragedijos” ir “Saviečių tragedijos” atvejais reiškė panašią poziciją, tačiau po “Matuko tragedijos” spaudimas buvo didesnis ir įvairesnis. Nors straipsnių ir nuomonių buvo ir po 2016 m. įvykių, tačiau 2017 m. ypač išryškėjo skirtingi ir nuoseklūs metodai, siekiant kaitos. Šiame darbe jau užsiminta apie “sugėdinimą” ir didelį spaudimą atskiriems asmenims. Tai ypatingai pasireiškė socialiniuose tinkluose, kur darbe nagrinėjami antreprenieriai turi didelę įtaką. Galima teigti, kad politikos antreprenieriai buvo svarbi darbe naudojamo analizės pagrindo dalis. Jų indelis, tiek stiprinant vaizdinio pasiekiamumą ir problemos aktualumą, tiek darant įtaką sprendimų priėmėjams buvo svarus. Antreprenierių pozicija buvo vieninga – reikia pokyčių, *status quo* netinka. Abiem nagrinėjamais atvejais, politikos antreprenieriai reiškė savo kritiką, tačiau 2017 m. jie tai darė dažniau, stipriau ir siūlė sprendimus, todėl hipotezė **H1: Politikos antreprenieriai imsis lyderystės, siekdami atkreipti dėmesį į konkrečią viešosios politikos problemą ir siūlys sprendimo būdus**, patvirtinta.

<<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/ee2f01a0f1ed11e6be918a531b2126ab?positionInSearchResults=1&searchModelUUID=1b8ff7ea-3f3f-4d62-842c-098b205ecca6> > [žiūrėta 2018-05-02]

⁹⁸ Lietuvos Respublikos Seimas, Seimo NUTARIMO „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo IX (rudens) sesijos darbų programos“ PROJEKTAS +programa, 2016, Vilnius < <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/42fe77307a6411e6a0f68fd135e6f40c?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=1b8ff7ea-3f3f-4d62-842c-098b205ecca6> > [žiūrėta 2018-05-01]

Sprendimų priėmėjai yra pagrindinis teorinio pagrindo kintamasis. Tai vieninteliai veikėjai, kurie dalyvauja abiejuose nagrinėjamuose politiniuose lygmenyse. Interviu su jais parodė, kad nagrinėjant sprendimų priėmėjų gebėjimą apdoroti informaciją ir tos informacijos įtaką, buvo pasirinkti tinkami šaltiniai. Visi kalbinti Seimo nariai panašiai apdoroja informaciją – dažniausiai skaito www.15min.lt ir www.delfi.lt portalus.⁹⁹ Socialiniai tinklai net 4 iš 5 yra vienas svarbiausių informacijos šaltinių.¹⁰⁰ Tai reiškia, kad visi nagrinėjami politikai turi panašią informaciją ir žinojimą. Verta atkreipti dėmesį, kad abiem nagrinėjamais atvejais LR Seimo sudėtis buvo skirtinga. Visi kalbinti Seimo nariai pagrindine priežastimi, kodėl 2017 m. po “Mato tragedijos” įvyko kaita, įvardijo didelį visuomenės spaudimą. Seimo nariai papasakojo, kad spaudimas ir visuomenės mobilizacija buvo tokie dideli, kad priešintis būtų politinė savižudybė. Tiesa, užkulisiuose buvo politikų, kurie ir toliau priešinosi ir sunkiai pasidavė kompromisui. Net keli Seimo nariai ta kliūtimi įvardijo Agnė Širinskienę.¹⁰¹ Visi galiausiai nusileido ir pritarė įstatymų patisoms, nes vaizdinys mobilizavo per didelę visuomenės dalį, kad politikai priešintųsi.

Reikšmingas institucinės darbotvarkės pokytis įvyko tik po “Matuko tragedijos”. Nors vaiko teisių apsauga ar nedidelės pataisos egzistavo ir anksčiau, tačiau tai nebuvo senesnių vaizdinių įtaka. Tokią išvadą galima daryti dėl atliktų tyrimų, kuriuose teigiama, jog Seimo darbotvarkės krūvis yra milžiniškas. Kai per sesiją nagrinėjama mažiausiai 400 teisės aktų, tikėtina, kad tarp jų bus susijusių ir su vaiko teisių apsauga. 2017 vasario 14 d. įvyksta reikšminga vaizdinio įtakota kaita – neeilinė Seimo sesija, kurioje daugiausia dėmesio vaiko teisių apsaugai. Išnagrinėjus visus duomenis matosi, kad hipotezė **H2: Vaizdinių pasikeitimas ir populiarumas lemia viešosios politikos institucinės darbotvarkės pokytį**, pasitvirtina. Ši hipotezė pasitvirtina dėl daugelio, teoriniame pagrinde, minimų veikėjų. Išorės šokas ir atsiradęs vaizdinys padaro esminę įtaką visiems veikėjams, o visų sąveikų visuma sukuria kontekstą, kuris lemia darbotvarkės pokytį. Nepaisant schemos sudėtingumo, pagrindinę įtaką ir pirminį išorės šoką sukuria būtent atsiradęs vaizdinys.

⁹⁹ Aušrinė Armonaitė, interviu su autoriumi, Vilnius, 2018 balandžio 10d.

¹⁰⁰ Ten pat

¹⁰¹ Dovilė Šakalienė, interviu su autoriumi, Vilnius, 2018 balandžio 20 d.

Išvados ir rekomendacijos

Šiame darbe buvo nagrinėjami du rezonansiniai įvykiai, kurie tapo vaizdiniais. Vienas iš jų tapo tokiu stipriu vaizdiniu, kad net pakeitė institucinę viešosios politikos darbotvarkę. Šiame darbe pavyko apibrėžti kas yra vaizdinys ir kaip jis gali daryti įtaką viešosios politikos darbotvarkei.

Įvade ir teorinėje diskusijoje aptariami dviejų teorijų aiškinančių darbotvarkės pokytį aspektai. Inkrementalizme teigiama, kad darbotvarkės kaita įmanoma tik po valdančiosios daugumos pokyčio ar po institucinės sąrangos pokyčio. Pertraukiamos pusiausvyros teorija kalba apie staigius pokyčius, kurios lemia išorės šokai – vaizdiniai. Darbo pradžioje iškeltas tikslas išsiaiškinti kodėl ne visos nuotraukos tampa vaizdiniais. Juo tampa vizualizacijų ar kitų išraiškų pagalba apibūdinta viešosios politikos problema. Viena esminių sąlygų - vaizdinys turi atvaizduoti viešosios politikos problemą – šiame darbe tai vaiko teisių apsauga. Tyrimo rezultatai parodė, kad darbe nagrinėtas “Matuko tragedijos” atvejis būtent ir sukėlė tą staigų ir greitą pokytį. Šis atvejis pagrindžia pertraukiamos pusiausvyros teorijos teiginius dėl išorės šoko inicijuojamos kaitos. Verta atkreipti dėmesį, kad nagrinėjamu atveju buvo neseniai (prieš 3 mėn.) pasikeitusi valdančioji dauguma, tačiau tai nebuvo esminiu greito ir staigaus pokyčio darbotvarkėje aspektu. Tyrime apklausti kelis Seimo nariai įvardijo, tai kaip vieną iš priežasčių, tačiau ne pagrindinę. Be to pertraukiamos pusiausvyros teorija nepaneigia, kad daugumos pasikeitimas turi įtakos darbotvarkės kaitai. Galima sakyti, kad tai irgi buvos svarbus aspektas darbotvarkės kaitai įvykti, tačiau tikrai ne pagrindinis. Be vaizdinio atsiradimo naujoji dauguma, greičiausiai nebūtų taip greitai ėmusis spręsti vaiko teisių apsaugos.

Tyrime buvo naudojamas autoriaus adaptuotas teorinis pagrindas, kuris rėmėsi pertraukiamos pusiausvyros teorija. Šį pagrindą papildžius žiniasklaidos ir politikos antreprenerių teorijomis išryškėjo geresnis kaitos vaizdas. Prie teorijoje aprašomo teorinio pagrindo dar buvo pridėti su svarbūs veikėjai – žiniasklaida ir antrepreneriai. Atlikus tyrimą galima konstatuoti, kad pagrindinės dvi priežastys kodėl įvyko politikos kaita – **didelė visuomenės mobilizacija** ir **koordinuotas ir tikslingas veikimas**. Plati visuomenės mobilizacija šią problemą prioretizavo, o tai matė ir viešojoje erdvėje dalyvaujantys sprendimų priėmėjai. Antras veiksnys – koordinuotas ir tikslingas veikimas – buvo labai svarbus, kad ši problema nebuvo užmiršta ar nustumta į šoną, kaip įvyko “Saviečių tragedijos” atveju. Žiniasklaida, antrepreneriai, dalis visuomenės ir dalis Seimo narių – turėjo tą pačią žinią – reikia keisti vaiko teisių apsaugą, pradedant nuo smurto apibrėžimo pakeitimo.

Abu atvejus išskiria ir antreprenerių bei žiniasklaidos naudojama taktika. Pirmuoju atveju (“Saviečių tragedija”) tiesiog ieškoma kaltų ir atsakingų, o antruoju (“Matuko tragedija”)

naudojamas “sugėdinimas”. Darbe išskiriami keli to sugėdinimo pavyzdžiai – daugiausia “gėdos lentos” ir Andriaus Tapino akcija “nebūk kaip”. Labai organizuotas ir koordinuotas pozicijos skleidimas uždominavo viešąją erdvę ir nepritariantiems politikams nepaliko galimybių priešintis.

Šiame darbe įvykdyti visi išsikelti uždaviniai: pagrįsti teorinį pagrindą ir jo tinkamumą, apsibrėžti vaizdinį, išsikelti ir patikrinti hipotezes, bei patikrinti kokius grįžtamuosius ryšius davė vaizdiniai, kokie veiksniai tai lėmė. Darbe taip pat keliamos trys hipotezės (H1, H2, H3), kurios pasitvirtina.

Svarbu paminėti, kad šiame darbe buvo įtraukti ir socialiniai tinklai. Jie buvo naudojami aiškinantis antrepnerių poziciją, taip pat ir bandant paaiškinti bendrą kontekstą. Tyrimas parodė, kad vieni reikšmingiausių dalykų – viešas sugėdinimas – vyko būtent socialinių tinklų pagalba. Tai, taip pat puiki galimybė susidaryti aiškesnį vaizdą apie visuomenės reakciją ir poziciją vienu ar kitu klausimu. Nors teorijos jų įtakos neįtraukia, autoriaus sprendimas įtraukti, tikėtina, buvo teisingas. Sprendimų priėmėjai pripažino, kad socialiniai tinklai yra labai svarbus informacijos šaltinis – keliems net pagrindinis. Tikėtina, kad jų įtaka ateityje tik augs.

Tyrime naudojamą teoriją galima vertinti kaip tinkamą. Taikomas teorinis pagrindas padėjo nustatyti aiškius kaitos veikėjus ir jų galimą įtaką. Pertraukiamos pusiausvyros teorijos prielaidos apie išorės sukrėtimų įtaką darbotvarkei buvo teisingos “Matuko tragedijos” atveju. Kaita įvyko greitai po įvykio, o tyrime dalyvavę sprendimų priėmėjai patvirtino, kad stiprus vaizdinys turi įtakos politikos kaitai. Išskirti papildomi veiksniai – žiniasklaida ir politikos antrepneriai – suteikė darbui platesnį kaitos vaizdą. Teorinėje darbo dalyje darytos prielaidos dėl žiniasklaidos ir politikos antrepnerių pozicijų buvo tinkamos. Empiriniame tyrime nustatyta, kad žiniasklaida ir antrepneriai turėjo savo poziciją – reikalavo atsakomybės. Šio darbo empirinis tyrimas ir atveju studiją padėjo aiškiai ir plačiai pažvelgti į abu tiriamus atvejus. Empirinėje darbo dalyje pateiktas platus kiekvieno atvejo vaizdas su aprašytais ryšiais. Atvejis išnagrinėtas pagal teoriniame pagrinde nustatytus kintamąjį ir jų lemiamus ryšius. Taikyti papildomi metodai – žiniasklaidos turinio analizė, interviu, socialinių tinklų turinio analizė, Seimo sesijų programų analizė – leido aiškiai patikrinti ganėtinai skirtingų veikėjų įtaką darbotvarkės kaitai ir įrodyti pačią darbotvarkės kaitą. Derinant skirtingų metodų logiką pateikiamas aiškesnis ir platesnis institucinės darbotvarkės kaitos vaizdas. Galima teigti, kad darbo teorinis pagrindas ir empirika yra tinkami ir reikšmingi.

Apibendrinant visą tyrimą galima teigti, kad pavyko nustatyti įvairiapusį problemų patekimo į darbotvarkę vaizdą, darbotvarkės kaitą atskleidžiant kaip visapusį ir sudėtingą procesą su keliais lygmenimis ir keliais veikėjais (kintamaisiais).

Pabaigoje dar pateiksiu **rekomendacijas** susijusias su šiuo darbu. Rekomendacijos teikiamos sprendimų priėmėjams ir tyrėjams, kurie norės vystyti šią temą.

Sprendimų priėmėjams svarbu žinoti ir gebėti atskirti vaizdinius, kurie gali turėti įtakos darbotvarkei. Rekomenduočiau sugebėti atpažinti vaizdinį ir bandyti mobilizuoti panašiai mąstančius žmones, nes pasinaudojant vaizdiniu galima įgyvendinti politikos kaitą. Svarbu veikti koordinuotai su žiniasklaida ir panašiai mąstančiais antrepneriais, kurie padėtų mobilizuoti didelę visuomenės dalį. Verta pastebėti, kad galima naudoti viešo sugėdinimo taktiką, kuri pasiteisino šiame darbe nagrinėjamu atveju. Kitaip manančius sprendimo priėmėjus, galima “sugėdinti”, sutelkiant visuomenę prieš juos ir jiems nebevertės priešintis.

Dabar pateiksiu kelias rekomendacijas ateities tyrimams. Pirmiausia, galima žiūrėti į tolesnį etapą – politikos ir reformų turinį, bei įgyvendinimą. Šiame darbe aiškinamasi tik vaizdinio įtaką politikos darbotvarkei, tačiau galima tikrinti – kokią įtaką vaizdinys ir jo atgarsiai turi įgyvendinant reformas ir tų reformų turiniui. Vertėtų pažiūrėti kiek ilgai “gyvuoja” vaizdinio daroma įtaka, ar greitai dingsta. Kitas svarbus aspektas, kuris šiame darbe buvo panaudotas yra socialiniai tinklai. Socialiniai tinklai, kaip platforma ir technologija nuomonėms ir pozicijoms skleisti, yra labai svarbus įrankis. Visi kalbinti politikai pripažino, kad “Facebook” jiems yra vienas pagrindinių naujienų ir nuomonių šaltinių. Socialinių tinklų aspektas politikos moksluose, socialiniuose moksluose – kol kas atidžiai nenagrinėjamas. Socialinių tinklų įtaka galima nagrinėti atskirai, tačiau verta atkreipti dėmesį, kad reiktų gerai išsiaiškinti ir išanalizuoti jų veikimo principą – naujienų srauto algoritmą.

Literatūros sąrašas

1. Antanavičius, Jonas, et al „Lietuvos Respublikos Seimo prioritetinių teisės aktų darbotvarkės kaita 2005–2015 metais“, *Politologija*, 2015/4 (80).
2. Baumgartner, Frank R., Bryan D. Jones „Agenda Dynamics and Policy Subsystems“, *The Journal of Politics*, 4 (53), 1999
3. Baumgartner, Frank R., Bryan D. Jones, „*Agendas and instability in American politics*“, Chicago: University of Chicago Press, 1993,
4. Borquez, Julio, „*Newsmaking and Policymaking: Steps toward a Dialogue. In Media and Public Policy*“, Westport, CT: Praeger Publishers, 1993
5. Chong, Dennis, James N. Druckman, „Framing theory“, *Annual Reviews Political science*, 2007,
6. Cobb, Roger W. and Charles D. Elder. „*Participation in American Politics: The Dynamics of Agenda-Building*“, Baltimore, The John Hopkins University Press .1983.
7. Dahl, Robert A. , „A Critique of the Ruling Elite Model“. *American Political Science Review*, Vol. 52, No 52, 1958,
8. Donauskaitė, Džina, „Žiniasklaidos vaidmuo skurdo mažinimo politikoje: Lietuvos interento dienraščių 2008 m. ekonominės krizės metu atvejis“, Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2015
9. Dye, Thomas R., „*Understanding Public Policy*“, New Jersey: Prentice Hall, 1972.
10. Furman, Erika, Andželika Šerikova, „Viešosios politikos darbotvarkė: samprata, elementai ir formavimo modeliai“. *Viešojo politika ir administravimas*, 2007, Nr. 21.
11. Holcombe, Randall G., „Political Entrepreneurship and the Democratic Allocation of Economic Resources“, *The Review of Austrian Economics*, 2002
12. Iyengar, Shanto, Mark D. Peters ir Donald R. Kinder, „Experimental Demonstrations of the "Not-So-Minimal" Consequences of Television News Programs.“ *The American Political Science Review*, 4(76), 1982
13. John, Peter , Shaun Bevan, „What Are Policy Punctuations? Large Changes in the Legislative Agenda of the UK Government“, *The Policy Studies Journal* 40 (1), 2012
14. Jones, Bryan, Frank R. Baumgartner , „From There to Here: Punctuated Equilibrium to the General Punctuation Thesis to a Theory of Government Information Processing.“. *The Policy Studies Journal*, Vol. 40, No. 1, 2012.
15. Lasswell, Harold, „*Propaganda techniques in the world war*“, New York: Knopf. 1927.

16. Lindblom, Charles, Edward Woodhouse, „*Politikos formavimo procesas*”, Vilnius: Algarvė, 1999,
17. Lukošaitis, Alvidas, „*Parlamento institucionalizacija ir teisėkūros procesas: Lietuvos atvejis.*”, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2005,
18. Maor, Moshe, „Rhetoric and Doctrines of Policy Over- and Underreactions in Times, of Crisis.”, *Working Paper*. Jerusalem: Hebrew University, December 2015
19. Mitchell, William C., „Schumpeter and public choice, Part II: Democracy and the demise of capitalism: The missing chapter in Schumpeter?”. *Public Choice* 42: 1984
20. Nakrošis, Vitalis, Ramūnas Vilpišauskas, „*Politikos įgyvendinimas Lietuvoje ir Europos Sąjungos įtaka.*”. Vilnius: Eugrimas, 2003
21. Nelson, B.J. „*Making an Issue of Child Abuse: Political Agenda Setting for Social Problems.*” Chicago: University of Chicago Press, 1986
22. Neuman, William, „*Social research methods: qualitative and quantitative approaches.*”, Needham Heights, MA: Allyn & Bacon. 1997
23. Newbold, Chris, Oliver Boyd-Barret, Hilde Van Den Bulck, „*The media book.*”, London, Arnold (Hodder Headline), 2002.
24. Parsons, Wayne, „*Viešojo politika: politikos analizės teorijos ir praktikos įvadas*”, Vilnius: Eugrimas, 2001.
25. Pilkis, Martynas, „Privalomosios karo tarnybos politikos kaita Lietuvoje 2015 m.”. Magistro darbas, Vilniaus universitetas, 2016.
26. Sabatier, Paul A. and Christopher M. Weible, „Theory of Policy Process.“, 3rd edition. Westview press, 2014
27. Schattschneider, Elemer Eric, „*The Semi-Sovereign People.*” New York: Holt, Rinehart, and Winston. 1960.
28. Semetko, Holli A. , Patti M. Valkenburg, „Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News.“ *Journal of Communication*, 2000,
29. Shoemaker, Pamela, Stephen Reese, „*Mediating the message: theories of influences on mass media content.*”, White Plains, NY: Longman.1996,
30. Tuchman, Gaye, „*Making News.*”.New York: Free, 1978

Žiniasklaidos šaltinių sąrašas:

1. 15min, „Linas Kukuraitis žada jau nuo liepos centralizuoti savivaldybėms priklausančias vaiko teisių tarnybas”, *15min.lt*, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/linas->

- [kukuraitis-zada-savivaldybems-priklausancias-vaiko-teisiu-tarnybas-zada-centralizuoti-56-746934 >](#)
2. BNS, „Pavesta atlikti tyrimą, kaip institucijos dirbo su tragedija Kėdainių rajone, patyrusia šeima” *delfi.lt*, <
 4. BNS, „Siūlo steigti naują vaiko teisių apsaugos instituciją”, *lzinios.lt*, 2016, <
 6. Garkauskas, Paulius, „Kėdainiuose žiauriai sumuštas keturmetis neišgyveno”, *delfi.lt*, 2017 <
 8. Jakucevičiūtė Rita, „Kodėl nieko nedarėme: tragiška keturmečio žūties istorija”, *lzinios.lt*, 2017 <
 10. Lanauskienė, Sigita, „Tyrimas dėl keturmečio nužudymo baigtas: „Vargu ar jie suprato savo veiksmus”” *lrytas.lt*, 2017 <
 12. Nilüer, Demir, Kurdi Alan, *Time 100 photos*. < [47](http://100photos.time.com/photos/nilufer-demir-alan-kurdi ></div><div data-bbox=)

13. Pukenė, Rūta, „Lietuviai visai pašėlo: kalafiorio skandalas sprogdina feisbuką” *delfi.lt*, < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/lietuviai-visai-paselo-kalafioru-skandalas-sprogdina-feisbuka.d?id=71135790> >
14. Pukienė, Rūta, „Po tragedijos Kėdainių rajone imamasi veiksmų: kuriama nauja institucija, *delfi.lt*, < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/po-tragedijos-kedainiu-rajone-imasi-veiksmu-kuriama-nauja-institucija.d?id=70011114> >
15. Samoškaitė, Eglė, „Į šulinį įmestų vaikų broliukas ir sesutė jau perkelti į kitą šeimą” *delfi.lt*, 2016, < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/i-sulini-imestu-vaiku-broliukas-ir-sesute-jau-perkelti-i-kita-seima.d?id=70027138> >
16. Sinkevičius, Dainius, „Siūlo valstybei pasirūpinti užmušto keturmečio laidotuvėmis: tai mažiausia, ką galime padaryti”, *delfi.lt*, 2017 < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/siulo-valstybei-pasirupinti-uzmusto-keturmecio-laidotuvemis-tai-maziausia-ka-galime-padaryti.d?id=73582370> >
17. Solomnikova, Kristina, „Sukrėstos įžimybės gedi po sumušimų neišgyvenusio keturmečio” DELFI, 2017 < <http://www.delfi.lt/veidai/zmones/sukrestos-garsenybes-gedi-po-sumusimu-neisgyvenusio-keturmecio.d?id=73568268> >
18. Tapinas, Andrius, „Kai skęsti pelkėje, mėšlo kruša – nesvarbu” *delfi.lt*, 2016 < <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/a-tapinas-kai-skesti-pelkeje-meslo-krusa-nebesvarbu.d?id=70557410> >
19. Tapinas, Andrius, „Taip, b**t, mes visi gerai atlikom savo darbą, bet dar vienas vaikas mus paliko (2017 m. straipsnio versija)” *delfi.lt*, 2017 < <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/a-tapinas-taip-bt-mes-visi-gerai-atlikom-savo-darba-bet-dar-vienas-vaikas-mus-paliko-2017-m-straipsnio-versija.d?id=73568396> >
20. Trainys, Vygandas, „Metai po Saviečių tragedijos: motina blaškosi užsienyje, tėvo šeimoje – nelaimė.” *lrytas.lt*, < <https://lietuvsdiena.lrytas.lt/aktualijos/2017/01/04/news/metai-po-savieciu-tragedijos-motina-blaskosi-uzsienyje-tevo-seimoje-nelaime-677406/> >
21. TV3.lt, „Kalafiorų skandalas”: žmonės boikotuos prekybos centrus, TV3.lt, < <https://www.tv3.lt/naujiena/869170/kalafioru-skandalas-zmones-boikotuos-prekybos-centrus> >
22. Želnienė, Liepa, „Ministro Lino Kukuraičio iki liepos žadėta Mato reforma stringa neprasidėjusi” *15min.lt*, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/ministro-lino-kukuraicio-iki-liepos-zadeta-mato-reforma-stringa-neprasidejusi-56-815084> >

Teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. vasario 17 d. (trečiadienio) posėdžių darbotvarkė, 2016, < <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/fccf6880d3e911e59019a599c5cbd673> >
2. Lietuvos Respublikos Seimas, Nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Seimo VII (rudens) sesijos darbų programos, 2015 rugsėjis, <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/4c543eb05d0411e5bef92bd32ec99a1?positionInSearchResults=11&searchModelUUID=1b8ff7ea-3f3f-4d62-842c-098b205ecca6> >
3. Lietuvos Respublikos Seimas, Seimo NUTARIMO „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo VIII (pavasario) sesijos darbų programos“ PROJEKTAS + programa, 2016, < <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/6d7c48c0ea9011e59b76f36d7fa634f8?positionInSearchResults=16&searchModelUUID=1b8ff7ea-3f3f-4d62-842c-098b205ecca6> >
4. Lietuvos Respublikos Seimas, Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo neeilinės sesijos darbų programos“ projektas ir programa, 2017, Vilnius <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/ee2f01a0f1ed11e6be918a531b2126ab?positionInSearchResults=1&searchModelUUID=1b8ff7ea-3f3f-4d62-842c-098b205ecca6> >
5. Lietuvos Respublikos Seimas, Seimo NUTARIMO „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo IX (rudens) sesijos darbų programos“ PROJEKTAS + programa, 2016, Vilnius < <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/42fe77307a6411e6a0f68fd135e6f40c?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=1b8ff7ea-3f3f-4d62-842c-098b205ecca6> >

Įrašai socialiniuose tinkluose

1. Miliūtė, Rita, įrašas socialiniam tinkle „Facebook“, 2017 01 30, < <https://www.facebook.com/rita.miliute/posts/1420049124672604> >
2. Miliūtė, Rita, įrašas socialiniame tinkle „Facebook“, 2017 01 29 < <https://www.facebook.com/rita.miliute/posts/1418528088158041> >
3. Tapinas, Andrius, įrašas socialiniame tinkle „Facebook“, 2016 01 03 < <https://www.facebook.com/andrius.tapinas/posts/10207307606321671>>
4. Tapinas, Andrius, įrašas socialiniame tinkle „Facebook“, 2017 01 28 <<https://www.facebook.com/andrius.tapinas/posts/10210560442120533> >
5. Valatka, Rimvydas, įrašas socialiniame tinkle „Facebook“ 2016 01 08 < <https://www.facebook.com/rvalatka/posts/1547402328916655> >

PRIEDAI

Priedas A

Visus interviu atlikau sąžiningai, galiu pateikti interviu įrašus. Prieš pradėdant interviu trumpai supažindindavau pašnekovus su savo darbo problematika – kodėl vieno vaizdinio pagalba įvyko darbotvarkės kaita, o kito ne. Trumpai papasakodavau bendrą abiejų atvejų (“Matuko tragedijos” ir “Saviečių tragedijos”) kontekstą. Sprendimų priėmėjams pabrėždavau, kad manęs nedomina įstatymo turinys, o daugiau domina jų atsiminimai ir informacijos “gavimo” įpročiai.¹⁰²

Kalba netaisyta.

Interviu su LR Seimo nariu Mykolu Majausku.

Pirmas klausimas, kurį noriu paklausti yra, kaip jūs gaunate naujienas, kokius portalus skaitote?

Tai yra kokie keturi, penki šaltiniai. Facebook‘as ir kiti socialiniai tinklai, 15min, Delfi, gal šiek tiek “Lietuvos Rytas”. Mes turime spaudos apžvalgą kiekvieną rytą ir tada kažkokios tiesioginės komunikacijos priemonės kaip elektroninis paštas ir messenger‘is. Tai sakyčiau trys tokios grupės: internetiniai portalai, socialiniai tinklai tada spaudos apžvalga. Na, keturi,- dar tiesioginė komunikacija. Televizoriaus nežiūriu, bet “Facebook’e” būna didelė dalis perspausdinta įvairių reportažų.

Jūs iš karto, labai gerai užsiminėte apie socialinius tinklus. Kokią tai dalį sudaro, Jūsų, vadinamosios informacijos “dietos” ir kokią įtaką jūsų pasaulėžiūrai, kartais ir sprendimų priėmimui turi diskusijos socialiniuose tinkluose? Ar jūs tiesiog žiūrite ką žmonės galvoja ar kartais pasisemiate išvalgų?

Kadangi socialiniuose tinkluose didžioji dalis yra mano kartos žmonių, tai matyt mes analizuojam dalykus ir mąstome pakankamai panašiai. Tai galbūt yra kažkokia atrama mano mintims arba šaltinis idėjoms. Tai iš diskusijų ar komentarų aš atsiremiu ar pasitvirtinu, ar paneigiu dalykus apie kuriuos galvoju, ar pasisemiu kažkokių šaltinių, informacijos idėjų ar dar kažko.

¹⁰² Kai kurie respondentai į tai atkreipė dėmesį atsakinėdami į klausimus.

O Jums pačiam didesnę įtaką turi internetiniai portalai tokie kaip delfi.lt, 15min.lt, lrt.lt, lrytas.lt ar socialiniai tinklai?

Mano sprendimams ar nuomonei?

Nuomonei.

Negalėčiau atsakyti taip lengvai ir paprastai. Aš kaip politikas turiu vertinti kokia medijos priemonė turi didesnę įtaką visuomenės nuomonei. Suprantu, kad portalai turi didesnę įtaką nei Facebook'as, nes pasiekia daugiau. Televizija dar daugiau, radijas irgi kažkur, bet reikėtų imti tuos oficialius skaičius kiek pasiekia. Dar kartą išgryninant, tai socialiniuose tinkluose yra daugiau mano kartos žmonių, galbūt daugiau žmonių, kurių nuomonė ir požiūris sutampa su mano. Portalai aprėpia daugiau žmonių, televizija dar daugiau. Tai čia aprėpties ir įtakos klausimas Man įtaką didžiausią daro žmonės, kurie supa mane, labiau negu internetiniai portalai ar socialiniai tinklai.

Norėčiau pereiti prie konkretaus atvejo – 2017 metų sausio kai Kėdainiuose du tėvai mirtinai sumušė savo keturmetį vaiką. Gal jūs galite šiek tiek papasakoti, kaip tą naujieną sužinojote ir kokią jums, galbūt ir asmenišką įtaką padarė, nes naujiena buvo ganėtinai šokiruojanti?

Ir prieš metus vykusio tragedija buvo labai žiauri, ir ji sukretė visuomenę. Lygiai taip pat po dar metų irgi buvo labai žiauri ir visuomenė sureagavo dar jautriau, dar labiau mobilizuota. Kas vyko paraleliai tai 20 metų organizacijos skyrė ypatingai didelį dėmesį vaiko teisių apsaugai ir kalbėdamos apie tai, kaip reikia saugoti vaikus, kokios yra mūsų psichikos sveikatos problemos, jeigu jų nesprendžiam, kokios to pasekmės ir alkoholizmo pasekmės, kurios yra negebėjimo pozityviai ugdyti, nežinojimo kaip pozityviai ugdyti. Daug metų kalbėjo kaip reikia keisti įstatyminę bazę, kad turėtų ne tik teisinę galią, bet ir normatyvinę. Jeigu mes į įstatymą įrašome “negalima mušti vaikų”, tai nereiškia, kad automatiškai žmonės ims ir nemuš vaikų, bet tai, kad mes brėžiame kažkokią visuomenės normą ir sakome, kad tai nėra gerai. Įstatyminiai aktai, poįstatyminiai aktai parodo, kokios pasekmės atsiranda jeigu taip darai, nes valstybė turėtų daryti, kad kuo mažiau tokių dalykų nutiktų.

Socialiniai tinklai, galima sakyti, jie tikrąją to žodžio prasme sprogo. Tiek jūsų kolegų ir kitų įtakingų žmonių su daug sekėjų socialiniuose tinkluose pasisakė. Visur nuomonė buvo gana

panaši, žmonės tiesiog ieškojo atsakomybės, kas gi vis dėl to kaltas. Ir jūs esate vienas iš tų žmonių, kuris į priekį „stūmėte“ įstatymo pataisas. Ar jums turėjo įtakos visa tai?

Jeigu nuosekliai žiūrėti tai aš pateikiau lapkričio pabaigoje pasiūlymą valdančiajai daugumai įtraukti fizinių bausmių vaikams uždraudimą į įstatymą. Ir ta įstatymo pataisa, grubiai tariant, tapo pavadinta „vaikų nemušimo įstatymas“. Įstatymo pataisa, kuri angliškai vadinasi „*corporate punishment*“, uždraudžia mušimą. Iš esmės nustato aiškias smurto formas, kurias draudžiama taikyti prieš vaikus ir nusakoma, kad netgi vaiko pareigų neatlikimas nesudaro prielaidų taikyti fizines bausmes. Jeigu pažiūrėtume į baudžiamąjį kodeksą, taip, mušti negalima, bet kad aiškiai būtų pasakyti, jog negalima taikyti vaikams fizinių bausmių – to nebuvo. Tą iniciatyvą pateikiau „valstiečiams“, valdančiajai daugumai. Tuo metu Rima Baškienė sakė, kad gal ir nebloga čia iniciatyva ir pasikalbėk su Dovile Šakaliene, Ji irgi apie panašius dalykus kalba. Tada mes, būtent su Dovile, įregistravom įstatymo pataisas, kurios dar kartą buvo apsvaistytos Seimo savižudybių prevencijos komisijoje ir po to buvo užregistruota, kaip komisijos siūlymas, būtent įtvirtinti tas smurto formas, kaip draudžiamas. Tas buvo padaryta gruodžio mėnesį ir dėl įvairiausių priežasčių tas sustojo. Viena priežastis galbūt ideologinė. Buvo sakoma „žiūrėk mane mušė, o aš tapau Seimo nariu, tai gal neblogas išėjau“, kitas dalykas yra sisteminis. Dalis žmonių, kurie čia yra, kūrė socialinės apsaugos sistemą. Jiems pripažinti, kad ji galbūt kažkokiose vietose nesuveikė, reikėtų pripažinti savo klaidas. Galbūt dar kažkokių kitokių priežasčių yra. Bet ta įstatymų pataisa nesiskynė kelio ir jeigu gerai prisimenu, buvo tokių politinių konfliktų dėl to ir ji sustojo. Ir aš atsimenu, kad buvo pasakyta, jog mes prie šito sugrįšim. Kadangi laužas buvo pakūrentas ir įvyko ta tragedija ir tada buvo toks kažkoks „ką tai visuomenei daryti“. Nužudytas vaikas – ką daryti? Gal ne kiek ieškoti kaltų, tačiau galvoti ko aš pats galėčiau imtis, ką galėčiau padėti, padaryti, kad daugiau tokio dalyko nevyktų. Man atrodo, tas vaikų nemušimo įstatymas, ta pataisa padėjo visuomenei rasti kaip save išreikšti ir prisidėti prie mūsų visuomenės geresnio sukūrimo. Todėl tas visuomenės sujudimas jis nesibaigė, kaip po Saviečių tragedijos, tokiu susirūpinimu, bet virto į kažkokį konkretų veiksmą. Tai man atrodo, kad didžiausias čia nuopelnas yra nevyriausybinė organizacijų, kurios tuos dalykus kėlė ir kalbėjo apie tai. Tai „SOS vaikų kaimas“, „Gelbėkit vaikus“, „Paramos vaikams centras“, „Vaikų linija“ tai yra nevyriausybinių organizacijų, kurios daug metų kėlė tą klausimą ir jį subrandino, suformavo kaip jis turėtų būti sprendžiamas ir visuomenė pasijungė į tą. Buvo kontekstas, buvo aiški priemonė, buvo aiškūs lyderiai – nevyriausybinių organizacijų, kurios vedė šitą procesą, o mano vaidmuo buvo tik toksai pagalbinis. Ar registruojau tas pataisas, tačiau tos pataisos tikrai nebūtų „praėjusios“ grubiai kalbant, jeigu nebūtų didelio nevyriausybinių organizacijų darbo ir nebūtų didelio visuomenės suvokimo, kad reikia kažką keisti.

Jūs kartu su Dvile Šakaliene įregistravote tas pataisas?

Procesas buvo, teisinė procedūra tokia vingiuota. Iš pradžių įregistravom mes su Šakaliene, po to tą patį įstatymo projektą, aš neatsimenu ar atsiėmė, buvo pateiktas komisijai ir tada buvo užregistruotas. Tai čia buvo vaikų nemušimo ir po to kai jau sujudo visi, tada registravo atskirą pataisą ir Karbauskis ir Šakalienė, Baškienė ir daug kitų ir tada jis buvo tvirtinamas ir priiminėjamas dalimis. Tai buvo keletas interakcijų tokių.

Tai Jūsų pirma kadencija kaip Seimo nario?

Taip.

Kai įvyko Saviečių tragedija, jūs nebuvote Seimo nariu, tačiau vis tiek stebėjote. Jūsų manymu, pagrindinis, esminis skirtumas tarp šio pokyčio ir to, kad 2016 metais pokyčio nebuvo ir yra tas visuomenės ir nevyriausybių organizacijų didelė mobilizacija, didelis spaudimas, kad iš tiesų sistema neveikia, reikia kažką daryti. Ar tai padarė didžiausią įtaką, kad įvyko politikos kaita?

Man atrodo, kad visuomenės branda buvo skirtumas, nes socialiniai tinklai savo struktūra nepasikeitė, politinis kontekstas jis irgi nėra kažkuo labai skirtingas – panašios politinės organizacijos dalyvauja politikoje. Galbūt daugiau jaunos kartos žmonių atėjo į politika, kurie į šituos dalykus, socialinius klausimus žiūri jautriau. Ir priėmė tai kaip savo pareigos dalį. Sunku atsakyti, bet man atrodo, kad visuomenės spaudimas ir aiškus sprendimas, kurio visuomenė galėtų prisidėti tai buvo toks junginys. O visuomenės suvokimas buvo per nevyriausybines organizacijas, kurios nešališkai, neutraliai, apolitiškai kalbėjo apie dalykus, kurios reikia daryti. Per socialinius tinklus, tas gerai ėjo ir visuomenė buvo gerai mobilizavusis ir buvo bent jau kažkoks sprendimas, bent padarom tiek. Tai man atrodo va tokie keli dalykai, kurie susidėjo.

Ačiū už pokalbį.

Interviu su LR seimo nariu Laurynu Kasčiūnu.

Kaip jūs gaunate naujienas? Kokia yra jūsų vadinamoji “naujienų dieta”, šaltiniai kokie, rutina?

Aš savo rytą pradedu nuo delfi.lt, 15min.lt, lrytas.lt ir politico.eu

O socialiniai tinklai, patikrinate juos?

Savo profilį, kažkur kažkas jeigu mano naujienų sraute pasirodo, tai pažiūriu. Staigiai, ta prasme. Tai ryto įprasta tradicija.

Ar būna, kad įsigilinate į diskusijas “Facebook’e”, kurios nebūtinai gali būti po Jūsų įrašais, bet po kažkieno kito?

Būna, būna. Priklauso nuo klausimo ir temos. Jeigu tai man aktuali tema tiek akademinė, tiek politinė, tiek pasaulėžiūrinė prasme – be abejo. Būna sudalyvauju ir diskusijose, be abejo.

Norėčiau iš karto, pereiti prie konkretaus įvykio, t. y. 2017 m. sausis ir Kėdainiuose - du tėvai mirtinai sužaloja savo keturmetį vaiką – vadinamoji “Matuko tragedija”. Kaip Jūs pats sužinojote apie tą naujieną ir kokią Jums tai įtaką padarė, galbūt ir iš emocijų ir kaip politiko pusės?

Dabar atsiminiau, kad važiauvau Vilnius – Alytus ir įsijungiu ir žiūriu, kad “bum” kažkokia žinia, kuri dar buvo stacionari, po to tik pasirodo visos detalės. Visas efektas kai vyniojasi. Tai toks buvo momentas, o pas mus kaip tik buvo prasidėjusi diskusija dėl tų visų vaikų teisių apsaugos principų. Gal tą akimirką ir nesusiejau, bet žinojau, kad čia bus kažkoks poveikis ir tam procesui, bet galbūt antro arba trečio mąstymo laikotarpiu aš supratau, kad taip bus. Kaip tik nutiko, išvirto viskas socialiniuose tinkluose, persikėlė į televiziją.

Ganėtina greitai viskas įvyko?

Staigiai.

Kadangi ši problema didelį kiekį visuomenės mobilizavo, kokią, Jums, kaip sprendimų priėmėjui, parlamento nariui, įtaką turėjo matant, kad visa žiniasklaida kalba tik apie tai, socialiniai tinklai kalba tik apie tai? Vyravo toks leitmotyvas apie atsakomybės reikalavimą.

Geras klausimas, iš tikrųjų. Tada, mano požiūriu, kaip aš mačiau, galbūt tai yra atsakymas ko nebuvo metais anksčiau. Buvo toks susimobilizavimas nuo kažkokių sakyčiau “*pressure groups*”. Būtent žiniasklaidos nebeliko, visi tapo politikos stūmėjais, tuo klausimu. Aš juos galiu suvokti, nes jeigu atsiveria toks galimybių langas įgyvendinti tam tikrą klausimą, tuomet tu tuo bandai pasinaudoti. Aš kitom aplinkybėmis, gal, irgi būčiau naudojėsis. Žinai, kadangi aš atsidūriau kažkokioj tai gėdos lentoj ir mane “tagino” ir rašė, kad tu atsakingas už šito vaikučio mirtį. Supranti mane, keturių vaikų tėvą, kad mane “tagina”. Norisi suvokti kur čia yra ribos? Bet tas traumavo žmogiškąją prasme pirmiausia. Pirmas smūgis buvo Seime. Mes gi ten diskutavom ne dėl to ar reikia tos apsaugos ar ne. Ten buvo principai – apibrėžti nepriežiūros reikšmę, kas yra emocinis smurtas. Apibrėžimų klausimai buvo keliami, o ne kad mes prieš vaikų apsaugą. Ne apie tai kalba buvo, nes diskusijos lygmuo nebuvo toks. Buvom daugiau to konservatyvesnio požiūrio ir buvo tas liberalesnis. Įvyko suaugimas Šakalienė ir Majauskas, įtakingi žiniasklaidos atstovai, visokie visuomenininkai ir dainininkai, kūrėjai ir t.t. Prasidėjo visas Facebook’-inis šitas – gėdos lenta, sakymai, kad jūs palaidojot Matuką. Žvakutės čia visur, bandau atgaminti vaizdą. Buvo ir asmeniškai nelengvas laikotarpis, nes žmona sako – “kas čia vyksta?”. Komentarai, kad jis turbūt ir savo vaikus muša. Sakyčiau, netgi biški ant tokios pakvaišimo ribos tada viskas buvo. Ir tai aišku suveikė.

Jūs pats užsiminėte, kad Jūs pirmiausia prieštaravot tam tikriems apibrėžimams įstatymo, bet man įdomu, kad kai jau atėjo eilė balsuoti balsavot “už”?

Taip, bet turėkime galvoje, kad prieš tai buvo sukurta darbo grupė, kurioje iš mūsų pusės buvo žmonės, kurie ieškojo iš mūsų pozicijos su jų pozicija bendro vardiklio. Ir tas buvo rasta. Aišku, tai nepasimatė, nes visi galvojo, kad taip paėmėm ir pasidavėm. Per svarstymą klausė mūsų visų, kurie pasirašę buvo tas konservatyviausias pataisas, klausė ar jūs atsiimat? Taip atsiėmėm, nes jau buvom susėdę prie stalo ir susidėlioję apibrėžimus.

Grižtant du metus atgal – Saviečių tragedija, nebuvo Seimo narys tada, bet vis tiek atsimenate. Kaip manote koks pagrindinis skirtumas, kodėl tada nebuvo kaitos, o po metų jau buvo?

Pagrindinis skirtumas yra tos “*pressure groups*” susiformavimas. Gal prisidėjo kažkiek, kad jie prisiminė tą įvykį Saviečiuose. Visi sako, kad čia kartojasi, nieko nedaroma. Visi pamiršo ir savo žurnalistinius standartus ir tada tokiu volu praėjo. Aš galiu suprasti, juos susidėjo viskas. Galbūt be to metais anksčiau įvykio, nebūtų šito, taip galvočiau. Nes krovėsi viskas. Juos reikėtų vertinti ir nuosekliai, kad vienas po kito ėjo. Manau, kad tos grupės susiformavimas – stipri galinga, žurnalistai. Tu turi žiniasklaidą, facebook‘ą - viskas išsivyniojo.

Jūs užsiminėte apie Facebook‘ą, bet tam tikra prasme tai yra didesnės visuomenės mobilizacijos pavyzdys? Tas irgi turėtų daryti įtaka.

Yra tas, bet buvo apklausa paleista tom pačiom dienom. Ten apklausa, aišku, nebuvo tokia, bet nebuvo to milžiniško liberalios pozicijos palaikymo. Manau, kad Facebook‘o burbulas yra Facebook‘o burbulas. Rinkimų su Facebooku nelaimėsi visoje Lietuvoje. Tu gali pasiųsti žinutę pasiųst, ar kažkokį vieną klausimą išspręst, bet tai tikrai nėra visos pasaulėžiūros atspindys. Bet aišku, jis gali katalizuot visą procesą, tada išeiti į žiniasklaidą. Tie patys žurnalistai daro reportažus viena kryptim. Tą dieną žurnalistai nebuvo žurnalistais, pamiršo principus žurnalistinio darbo, jie buvo proceso darytojai. Bet aš juos suprantu, jeigu tai atitinka Tavo pasaulėžiūrą. Čia nebuvo klausimas, kad kažkieno užsakymas tai buvo. Tiesiog supratimas žmonių, kad reikia taip padaryti ir viskas, tačiau kad reikia įgyvendinimo, pinigų apie tai niekas nepagalvojo. Čia klausimas ir žurnalistų bendruomenei, kaip tokiais atvejais reikia elgtis, bet čia jau kiti klausimai. Aš manau, kad tas “volu” susiformavimas ir buvo pagrindinis dalykas.

Ačiū už pokalbį.

Interviu su LR Seimo nare Aušrine Armonaite

Kokie, Jūsų, naujienų gavimo įpročiai? Iš kur jūs gaunate naujienas ir kokias priemones naudojate?

Facebookas ir internetiniai portalai – 15min, Delfi. Dažniausiai šitie du portalai.

Kaip dažnai lankotės socialiniuose tinkluose?

Tikrai dešimtis kartų per dieną, gal net ir daugiau, net neskaičiuoju. Matai, renku žodžius, nes dabar svarstysim priklausomybę nuo interneto.

Diskusijos socialiniuose tinkluose, Jums, kaip sprendimų priėmėjai, turi kažkokios įtakos? Galbūt padeda užtvirtinti nuomonę, o gal kartais ir paneigia Jūsų pačios nuomonę?

Turi įtakos tos nuotaikos, nes pirmiausia tai yra tiesioginis ryšys su žmonėmis, nepaisant to, kad tai yra negyvas ryšys. Ne fizinis, ne rankos padavimas, bet vis tiek tu gali sulaukti komentarų tiesiai į savo poziciją arba pasiskaityti kitų žmonių pozicijas. Tai man yra svarbu. Ar mano nuomonę formuoja Facebook'o nuomonė, gal šiek tiek ir formuoja, bet labai dažnai aš turiu tą savo darbotvarkę ir ji nesutampa su ta "mainstreamine" nuomone.

Grįžtant prie "Matuko tragedijos" 2017m., kaip jūs sužinotoje apie naujiena ir kokia buvo jūsų pirmoji reakcija?

Aš sužinojau ko gero iš portalų ir, žinoma, tai sukrėtė, nes tai yra toks įvykis, nepaisant to, kad smurtas yra paplitęs, bet vis tiek tai atrodė individuali šeimos ir žmogaus tragedija ir, aišku, tai asmeniškai labai veikia jausmiškai. Pirmą mintis tikrai nebuvo apie tai, kad kokius čia dabar teisės aktus galėtume pakeisti. Ne, pirmoji reakcija buvo "o Dieve, tai vėl vyksta ir kodėl tokia neteisybė". Tai yra žmogiška, ir man atrodo, visų žmonių tokia reakcija buvo. Aš tik noriu pasakyti, kad "Matuko tragedija" buvo dar viena tragedija eilėje kitų, kurios įvykio kelių metų perspektyvoje.

Visuomenės reakcija buvo ganėtinai vieninga, buvo didelė mobilizacija. Žiniasklaidoje ir socialiniuose tinkluose vyravo toks leitmotyvas apie atsakomybės ieškojimą. Pirmiausia buvo "baksnojama pirštais" į vaiko teisių apsaugos kontrolierę arba į Seimo narius. Kaip Jūs reagavote į šią ganėtinai staigią visuomenės reakciją?

Aš dar pridurčiau, kad ir socialiniai darbuotojai buvo paminėti, kaip tie, kurie tarsį pražiūrėjo tą bręstančią situaciją. Aš, kaip sprendimų priėmėja, atmečiau tą požiūrį, kad dabar yra kažkas nepadaryta – aukščiausiam sprendimų priėmimo lygmenyje ir dėl to įvyko tragedija. Mano pirminė reakcija buvo tokia, kad vaiko niekada nebuvo galima mušti Lietuvoje. Nėra įstatymo, kuris saktų, kad galima mušti vaiką. Todėl mes, liberalai, viduje, tame fone turėjome diskusiją – ar vis dėl to reikia kažkaip specifiskai kažką padaryti, kaip buvo priimtas "vaiko nemušimo įstatymas". Ar nėra tų įrankių jau dabar, juk smurtas artimoje aplinkoje yra uždraustas. Ar tikrai įstatymo nebūvimas yra problema, galbūt problema yra sistemos nebūvimas. Konkrečiai tų įstatymų įgyvendinimas – socialiniai darbuotojai galbūt neturėjo tinkamų įrankių ir galbūt šeima neturėjo socialinių paslaugų pakankamai, ir kaip į tai reagavo bendruomenė. Pasižiūrėjus, kaip neveikia įstatymai mikro-

lygmenyje, tuomet pasižiūrėti plačiau. Todėl pirmoji mūsų reakcija ir buvo ar tikrai čia reikia tų naujų pataisų. Ilgainiui, mes labai palaikėme šį įstatymą, nes supratome kad politinis dėmesys aukščiausiuoju lygiu yra būtinas. Jeigu Seimas, neparodys politinės lyderystės, tuomet tas tonas nebus užduotas. Jeigu mes sakysime “žiūrėkit, įstatymai yra, viskas yra”. Be to, buvo spaudimas iš nevyriausybininkų ir tų pačių vaiko teisių specialistų, psichikos sveikatos specialistų,- teigiamas spaudimas, ta prasme. Jie sakė, kad tokio įstatymo reikia. Ilgai čia kalbėjau ir nežinau ar naudinga, bet mūsų pozicija buvo, kaip sakant, diskutavom ar esamas teisinis reguliavimas nėra pakankamas, kad būtų užkardoma tokia tragedija.

Jeigu grįžtume du metus atgal į 2016 m. sausį į Saviečių kaimą. Ganėtinais panašus “vaizdinys” – tėtis įmeta vaikus į šulnį,- irgi atrodo ir ta pati problema, ir daug kas panašu, bet kodėl tuo atveju tokios kaitos aukščiausiuoju instituciniu lygmeniu ir lyderystės nebuvo, o 2017 m. buvo? Kokie esminiai skirtumai?

Galbūt tai yra susiję su tuo, kad viešoji nuomonė – Facebook‘as, žiniasklaida padarė labai didelį spaudimą dar tik kojas apšylančiai Vyriausybei ir daugumai. Prisiminkime, kad tas vaiko nemušimo įstatymas, didžiausi jo skeptikai būtent buvo tas “valstiečių” fundamentalistų sparnas. A. Širinskienė labai sunkiai pasidavė kompromisui ir ten aplink ją susibūrusios nevyriausybinių organizacijos nenorėjo to. Nes kažkodėl mušti vaiką yra tradicinė šeimos vertybė. Aš, žinoma, ironizuoju, nes ten lyg ir buvo įžvelgta grėsmių šeimos autonomijai. Bet buvo naujai pasikeitusi valdžia ir buvo padarytas spaudimas iš žiniasklaidos, iš opozicijos, taip pat “valstiečių” gretose buvo Dovilė Šakalienė, kuri taip pat ėjo su ta vėliava. Tas pokytis taip instituciškai ir vyko. Dabar kai vyko “šulinio tragedija” vyriausybė buvo baigianti savo kadenciją ir tas spaudimas nesusidarė. Aš galėčiau pastebėti, kad “Šulinio tragedija” iššaukė labai svarbų alkoholio prevencijos naratyvą. “Valstiečiai” buvo bekylantys reitingų lentelėse ir taip akcentavo alkoholio problemą, bet tai dar labiau sustiprino pozicijas jų programoje. Taip pat Tėvynės Sąjunga,- “planas Lietuvai” iš esmės buvo “vienas prieš vieną”: alkoholio draudimai, kaip ir valstiečių, ir tik kažkur pakeliui tai pasimiršo žmonėms. Tėvynės Sąjungos lyderis tikrai važinėjo per Lietuvą su tuo alkoholio draudimo planu ir pasakojo, kaip užkardyti tokias panašias situacijas. Galiausiai, kai jau pasikeitė Vyriausybė, kad alkoholio visas paketas tarsi atrodė, kad daug tos opozicijos buvo, bet kai atėjo laikas balsuoti liberalai ir dar pavieniai žmonės balsavo prieš, o konservatoriai ir valstiečiai palaikė tuos draudimus. Ir man atrodo, kad tai yra skirtumas buvo tarp šių įvykių tik tas, kad “šulinys” politikus skatino kalbėti apie alkoholio problemas ir alkoholio prevenciją, o “Matuko”, kadangi jis buvo sumuštas, buvo vaiko mušimo ir smurto aplinkoje tema.

Koks yra Jūsų naujienų “ritualas”, kaip gaunate naujienas, ką skaitote, kaip renkate informaciją?

Jeigu kalbame apie lietuviškas naujienas, aš esu žmogus, nežiūrintis televizijos, jeigu grubiai tariant, bet vis tiek, naujienas prasižiūriu internetinėje erdvėje. Tai ir lrytas, ir delfi, ir 15min, ir miesto laikraštį “Kauno diena”. Aišku, daugiausiai skaitau antraštes ir vedančiuosius straipsnius, ar nuomonių straipsnius, tokius kaip Rimvydo Valatkos ar Vytauto Plečkaičio.

Ar naudojate socialiniais tinklais?

Ne.

Kiekvieną dieną naujienas tikrinate?

Iš tiesų – taip.

Grįžtant į 2017 metų sausį, vadinamąją “Matuko tragediją”. Jūs viską matėte iš arčiau. Gal galite papasakoti šiek tiek apie tai?- Vadinamosios “virtuvės”. Kaip jūs sužinojote, kokios buvo sąlygos, kokia buvo vaiko būklė ir pan.?

Iš arčiau sužinojau, kai jis pateko pas mus į klinikas. Jis buvo užmuštas tame bute, bet Kėdainių Greitosios medicinos pagalbos darbuotojai jį atgaivino, kitaip tariant, užvedė jo širdį. Tuomet, naktį mūsų brigada persivežė jį į klinikas. Nakties metus buvo ekstra operuotas, galima pavadinti nevirties operacija. Buvo bandoma ieškoti kažkokios vilties, atgaivinti. Bet taip technokratiškai žiūrint, jis buvo užmuštas tame bute. Ryte, kai atėjau į darbą, apie tai sužinojau ir tada vizitavome ir kalbėjomės. Kalbėjomės ką toliau darysime, nes ten medicininų problemų nebe daug buvo. Buvo tik juridinės ir teisinės, ir tada jau žiniasklaida pasijungė. Tai va tokia situacija.

Kaip taip nutiko, kad po šio atvejo atsirado didžiulis dėmesys vaiko teisių apsaugai ir viskas buvo rėminama į šį atvejį. Kas Jus asmeniškai paskatino kalbėti apie tai, kad neveikia vaiko teisių apsauga, nes Jūs ne pirmą kartą susidūrėte su tokiais atvejais, kai prieš tai tarnybų iš pavojingų sąlygų paimti vaikai yra grąžinami šeimoms ir vėl po kurio laiko grįžta pas Jus į

klinikas dėl kūno sužalojimų. Iki tol neaptikau, kad medikų bendruomenė apie tai garsiai kalbėtų, bet šiuo atveju Jūs pats aiškiai ir reikšmingai pasisakėte, kodėl?

Pirmiausia,- tai mano pareiga tokia – vaikų ligų gydytojas turi ginti vaiko teises. Antra, tai buvo labai daug atvejų, kalbėjom ir apie Vilkaviškio atvejį ir apie daugelį kitų atvejų. Buvau net kelis kartus kviestas į LNK, Rūtos (Mikelkevičiūtės – red. past.) ir rodžiau nuotraukas. Šis atvejis galbūt tuo išsiskyrė, kad buvo pats žiauriausias, pats brutaliausias, visiškai nesuprantamas, turint bent kokį mąstymą. Turbūt tai buvo paskutinis kantrybės lašas. Kitas dalykas mes privalome apie tai kalbėti, kas kitas kalbės, jeigu mes apie tai nekalbėsime (gydytojai).

Ar su Jumis per laikotarpį nuo sausio iki vasario kalbėjo kokie nors politikai? Klausė Jūsų patarimų ar įžvalgų, ekspertinės nuomonės?

Iš politikų buvo atvažiavęs Linas Kukuraitis. Jis atvažiavo tą vakarą kai Matukas buvo gyvas. Jis, tikrai jautrus žmogus, atvažiavo nes netikėjo kas buvo paskelbta spaudoje. Greičiausiai norėjo įsitikinti savo akimis. Kaip būdamas penkių vaikų tėvas norėjo įsitikinti, kaip taip gali būti. Jis man paliko labai gilų įspūdį, empatiško, jautraus žmogaus. Vienintelis politikas, kuris ir buvo, o daugiau tai iš politinės pusės nelabai kas buvo.

Žiniasklaida, visuomenė?

Žiniasklaida tai buvo ganėtinai įkyri. Tuo metu pastoviai buvo apie tai kalbama.

Pakalbėkime apie vaiko teisių apsaugą iš principo. Apie pačia sistema. Jūsų manymu, kokios yra pagrindinės ydos?

Abejingumas. Pati didžiausia - yra abejingumas. Antra pagal dydį problema,- kad jie (vaiko teisių atstovai) netiki mumis, kaip profesionalais. Trečias dalykas,- tiesioginis savo pareigų neatlikimas, nes jie kažkaip keistai suvokia vaiko teises. Jie suvokia, kad jeigu vaikui yra užtikrinamas pilnas maisto šaldytuvai, yra tvarkingi namai ir negirtuokliai tėvai, tai vat jie taip suvokia. Visi kiti pranešimai apie smurtą šeimoje, pranešimai apie brutalų smurtą jiems yra nesuvokiami ir jie iki šioliai patiki smurtautojais. Tai aš tų atvejų galėčiau daug sakyti, šimtus ir netgi po Matuko atvejo. Su vaiku iš Kretingos, aš pats paskambinau į vaiko teises ir paklausiau kaip jūs manote bus toliau, tas vaikas – trijų mėnesių kūdikis - dar buvo gyvas. Jie sakė, kad nusprendė atiduoti jį į namus, nes vėlgi – šaldytuvai su maistu yra, tvarkingi namai, tėvai nepiktnaudžiaujantys svaigalais, ir viskas

ten gerai. Nepaisant, kad ten klasikinė skriaudžiamo kūdikio klinika su kratymo epizodais, su šonkaulių senais lūžiais. Kaip arkliui, uždeda tuos iš šonų, kad nematytu, – jie mato tik tai ką nori.

Ar Vaiko nenušimo įstatymas yra pakankamas žingsnis. Ar reikia kažko ir daugiau? Ar politikai daugiau padaryti nebegali?

Na, įstatymas buvo reikalingas, ir jeigu aš neklystu, tapome tik 55 šalimi, kuri priėmė tokį įstatymą. Kitas dalykas, jeigu gerai pamenu, 1992 ar 1993 metais Lietuva ratifikavo vaiko teisių konvenciją, kuri iki šiol buvo pažeidinėjama. Ten aiškiai buvo nurodyta, kad prieš vaiką negalima taikyti jokio smurto ir valstybė turi imtis visų administracinių ir baudžiamųjų priemonių, kad tai būtų užtikrinta. Iki šiol tai to nebuvo. Tas nenušimo įstatymas – nėra tik nenušimo – toks brutalus priminimas, nes iš tiesų, dėl fizinių sužalojimų buvo galima taikyti Baudžiamąjį kodeksą. Kalba ėjo apie visų rūšių smurtą: nepriežiūra, psichologinis smurtas, seksualinis išnaudojimas. Net nekalbu apie fizinį smurtą. Tai labai pozityvus dalykas, bet kas turėjo įvykti, nes nepamenu kiek tiksliai, bet apie dešimt metų tas įstatymas skynėsi kelią. Ta “Matuko tragedija” privertė priimti tą įstatymą ir tada nutilo net oponentai.

Visuomenės mobilizuota reakcija, tas spaudimas, nutildė didžiausius kritikus? Tai pripažįsta ir politikai.

Taip. Taip, be abejo.

Ačiū už pokalbį.

Interviu su LR Seimo nariu Algirdu Sysu

Kaip Jūs gaunate naujienas, koks Jūsų naujienų ritualas?

Dažniausiai mes gauname suvestines spaudos. Važiuodamas į darbą klausau radijo apžvalgos – ar tai būtų LRT radijas ar Žinių radijas. Jeigu įdomu, gali pasigilinti. Papildomai mūsų parlamentinis skyrius daro visų laikraščių apžvalgas, dažniausiai – tai yra apžvalgos, sietos su Seimo nariai. Kartais ir su kuruojamomis sritimis. Kartais informacija ateina pavėluotai, jeigu tu nelandžioji kokiam nors internete, nes neturi laiko, tai gali būti ir pavėluotai ateiti informacija. O tada Seimo narys ar komitetas sprendžia kokių veiksmų imtis, jeigu kalbama apie vaiko teisių apsaugą tuomet komitetas gali kažką išsikviesti. Paskambini ir įsitikini ar faktas tikras. Niekada, ypač jautriose

temose, stengiuosi neraguoti nepatikrinęs informacijos iš dar vieno šaltinio. Paskambinu į savivaldybę ar ministeriją, kad gaučiau iš antro šaltinio informaciją.

Ar naudojate socialiniai tinklais?

Šiek tiek, bet nedaug.

Būna, kad pasižiūrite kažką ir ar tai diskusijos socialiniuose tinkluose ar pamatyta naujiena daro Jums pačiam kokią nors įtaką?- nes, iš esmės, tai tinkluose įvairiais klausimais patys žmonės-rinkėjai diskutuoja.

Aš visada stengiuosi perskaityti iki galo diskusijas. Aš gal turiu savo nuomonę įvairiais klausimais, nes dažnai žinau daugiau nei diskutuojantys, ir aš tada sprendžiu ką su ta informacija daryti.

Konkretus atvejis – 2017 sausis: du tėvai mirtinai sumuša savo keturmetį vaiką. Kaip Jūs sužinojote apie tą naujieną ir kokią įtaką Jums turėjo pats vaizdinys?

Kiekvieną kartą – tai skaudžios temos. Šiek tiek istorijos. Aš vadovavau komitetui, kai įvedėm vaiko teisių kontrolierius, papildomus socialinius darbuotojus ir vaiko teisių kontrolierius įpareigojom dirbti su šeima ir vaikais. Tik po to tai mutavo į padalinius savivaldybinius. Po to atvejo, kur motina du berniukus – Jonaitienė... Tada nusprendėm centralizuoti vaiko teisių tarnybos priklausomybę, nes kiekvienu atveju, kai išlįsdavo kažkoks atvejis,- va, šitas padarė šitą, o šitas – kitą. Niekas kaltų neranda arba randą kokį iešmininką. Pirmas nutarimas buvo 2004 metais, kad turime ir privalome centralizuoti ir ministerija buvo prieš, nes nenorėjo imtis atsakomybės. Ir kasmet grįždavome prie tos temos. Kaip aš sužinojau tiksliai negalėčiau pasakyti, bet tai man atrodo iš spaudos, nes tai buvo žinia, kuri buvo greitai ir pasklidusi per visus tinklus. Mes ir komitete buvome susirinkę ir išsikvietę darbuotojus iš Kėdainių. Buvo daug eilinių kalbų, bet jau “Mato atveju” viskas buvo kitaip. Buvo nauja valdžia, buvo Dovilė Šakalienė su visa žmogaus teisių iniciatyva, buvo sukurta savižudybių komisija. Buvo greitai sukviesta neeilinė sesija, nežinau ar ji buvo produktyvi. Įrašėme tris terminus, kuriuos po pusės metų pakeitėm, nes turbūt reikėjo nuleisti garą. Visas tas procesas buvo toks spontaniškas ir aš suprantu kodėl. Jaunesniems žmonėms, kurie turi mažus vaikus, nes mano išaugę, jiems požiūris skaudesnis. Atėjusi informacija davė tą visą rezultatą. Mes sugebėjome 3 ar 4 metų darbą sutraukti į vieną įstatymą, radome daug kompromisų ir džiaugiuosi, kad prie to prisidėjau. Įstatymas yra, bet reikia įgyvenimo, ir dabar yra atvejų, kai mušami vaikai. Įstatymas yra, bet reikia jį įgyvendinti.

Kiek svarbi buvo visuomenės mobilizacija ir tokia vieninga reakcija?

Ta nuomonė buvo tokia ieškanti atsakomybės: kai tokiu aukštu lygiu vyksta diskusija, ir politikai jau turi įsijungti. Tai ganėtinai vieninga reakcija - kokią įtaką ji turėjo politikams?

Aš manau, kad davė labai didelę įtaką. Galiu palyginti kaip būdavo sunku anksčiau. Šį kartą svarstant įstatymą, nebuvo beveik pasipriešinimo, net centralizavimas. Ministerija buvo keletą kartų atnešusi variantus, kad ji būtų tik politikos formuotoja, o ne atsakinga, bet mes laikėmės labai griežtos pozicijos ir jie suprato, kad nebus galimybės išsisukti. Jie surado įvaikinimo tarnybą kaip atsakingą,- ne pati ministerija, bet įvaikinimo tarnyba. Aš žinau kokios buvo emocijos ir kokios priešingos nuomonės stovyklose. Net skirtingi variantai buvo: Dagio stovykloje, Dovilės stovykloje, kitų dar... Visi buvo priešiški ganėtinai, - tiek reguliavimas tiek apibrėžimai. Būtent visuomenės tas spaudimas ir davė tą rezultatą, kad mes intensyviai dirbom ir siekėm tikslo. Ne pasiūlymais vis mėtydavom, o ieškojom kompromiso. Padarėm didelį darbą išsiuntinėjom visiems, dalyvavo visi kas norėjo – virš 30 nevyriausybinių organizacijų, teisininkai, visi kas šiem reikalams neabejingi pateikė savo išvadas, ir mes stengiamės atsižvelgti. Manau, kad čia buvo esminis lūžis, kad visuomenė taip sureagavo.

2016 metai, panašus įvykis, panaši vieta – įmetami vaikai į šulinį. Žiniasklaida atrodo irgi ieško atsakingų, tačiau tos tokios politikos kaitos nėra. Kodėl?

Čia buvo po rinkimų, nauji žmonės, jautresnis požiūris. Ten buvo pusė metų iki rinkimų, galbūt kitoks požiūris. Pirmiausia nebuvo ir visuomenės tokio stiprios reakcijos, tikrai buvo stipri reakcija. Visur buvo apie tai rašoma. Ten buvo kažkur užsiminta, tada greitai surastas kaltininkas – socialiniai darbuotojai. Kažkas pasitraukė pats, kažkas pasitraukė, bet viskas sustojo, nes buvo svarstymas. Dvi stovyklos, kurios reiškė viena kitai pretenzijas.

Ačiū už pokalbį.

Interviu su LR Seimo nare Dovile Šakaliene

Koks yra Jūsų naujienų “ritualas”? Kaip Jūs gaunate naujienas?

Iš tikrųjų - tai Facebook'as - pirmas dalykas ką aš darau, - dėl savo sveikatos būklės. Man ryte būna sunku įsivažiuoti. Po savo onkologinės ligos, tiesiog turiu tokia situaciją, kad kiekvieną rytą turiu

išgerti hormonus, kol jie suveikia ir aš pradėdau funkcionuoti. Tai, kaip taisyklė, aš pasiimu Facebook'ą ir pradėdau žiūrėti. Žmonės, kurie yra mano drauguose, yra tokie, kurie ganėtinai skirtingas sritis reprezentuoja – socialines, profesines. Tai ką jie rašo, arba kuo jie dalinasi, duoda man pirminį vaizdą: kas įvyko, kas dabar yra svarbu. Savo drauguose turiu žmonių iš labai skirtingų Lietuvos regionų ir iš jų pateikiamų kasdieninių istorijų matau, kas įvyko tame mikro-lygmenyje. Matau kažkokį įvykį, nelaimę, kažkas nesuveikė. Kai gaunu du tokius vaizdus, tada žiūriu žiniasklaidą – delfi ir 15min yra pagrindiniai mano informacijos šaltiniai-, ir tada žiūriu su kuo dirba žiniasklaida ir matau bendresnius politinius įvykius.

Ar diskusijos socialiniuose tinkluose klausimais, kurie yra Jums aktualūs, gali pakeisti Jūsų nuomonę?

Nėra jokio skirtumo ar tai yra socialiniame tinkle, ar tai yra gyvai, ar tai yra žiniasklaidoje – mano protas veikia racionaliai. Jeigu aš gaunu faktų ir duomenų, kurie galėtų pakeisti mano nuomonę, aš ją ir pakeičiu. Čia kaip sprendžiant matematinį uždavinį,- jeigu tu gauni “inputą” ir matai, kad kažkas yra klaidinga, tuomet tu keiti savo nuomonę. Bet per daug diskusijoms laiko neskiri, nes paprasčiausiai fiziškai nėra laiko. Kai mane kažkur įtraukia į diskusiją – aš joje sudalyvauju, bet nelabai ilgai. Didžioji dalis tų diskusijų nėra labai konstruktyvios, labai dažnai tai yra emocijų išliejimas. „Aš toks vienišas ir nelaimingas, todėl dabar tau įkasiu“. Šituos praleidus, iš 25 komentarų būna pora į temą, kur žmonės parašo turintys praktinę patirtį arba ekspertizę, toje srityje. Yra buvę atvejų, kai žmonės, su kuriais susipažinom socialiniuose tinkluose, su jais vėliau susipažinome gyvai ir pradėjom bendrauti ir dalintis informacija, ir jie tapo žmonėmis, formuojančiais mano nuomonę.

2017 metų sausio mėnuo. Du tėvai, Kėdainių rajone, užmušė savo keturmetį sūnų. Kaip Jūs sužinojote apie šią naujieną? Kaip pati žinia – keturmetis sumuštas tėvų – stiprus vaizdinys, paveikė Jus?

Kadangi aš iki to laiko jau trylika metų dirbau su smurtu prieš vaikus ir į politiką atėjau būtent tam, kad įvykdyti vaiko teisių politikos reformas. Tokių atvejų kaip Matuko aš žinau labai daug. Ta istorija nebuvo pirma, kuri taip giliai mane sukrėtė. Nežinau kiek galima nukrypti nuo temos, bet esmė yra ta, kad visos šios istorijos man labai stipriai rezonuoja su pirmąją mano istorija, kuri man paliko tokį įspūdį, kad net negalėjau miegoti keletą naktų. Tai buvo berniukas, kuris buvo mušamas, marinamas badu ir skriaudžiamas savo šeimoj nuo pat gimimo. Jis mirė dėl to, kad buvo daug kartų sumuštas, sužalotas, apdegintas krosnyje ir t.t. Jis ant geležinės lovos miegodamas, kambaryje,

kuriame buvo išdaužtas langas ir niekas nepasivargino jo užkloti, jis mirtinai sušalo. Iš vakaro jam buvo sulaužytas žandikaulis ir jis buvo paliktas alkanas. Tai buvo ta istorija, kada aš supratau, kad aš negaliu užsiimti tik moksliniais tyrimais. Mano tyrimai buvo skirti suprasti iš kur atsiranda toks žiaurumas pas žmones ir ką mes turim ir galim padaryti, kad tai pakeistume. Tada supratau, kad pabaigusi savo mokslinius tyrimus, aš turiu eiti į praktinę sritį ir mažinti smurto prieš vaikus lygį. Kaip aš sužinojau, kaip Mato tragedija? Tai dar prieš tai buvo ta Saviečių tragedija, kai aš labai detalius pasiūlymus siunčiau prezidentūrai. Dalis, beje, buvo panaudoti kampanijoje “Už saugią Lietuvą”, kas yra ganėtina pozityvu. Aš nežinau, kaip aš sužinojau, nes labai didelė tikimybė, kad atėjo informacija iš skirtingų šaltinių. Žmonės man ir rašė per Facebook‘ą ir buvau “užtaginta”, ir žiniasklaidoje buvo daug straipsnių. Neatsimenu, kas būtent man pranešė, bet ką aš norėjau pasakyti – “kiek dar”. Ką aš padariau, tai atsisėdau ir suskaičiavau kiek per nepriklausomybės laikotarpį jau yra užmušta vaikų. Jis buvo maždaug 600-asis vaikas. Man tai buvo dar viena, labai baisi auka, šimtų vaikų virtinėje.

Jūs grasinote Seimą paduoti į teismą. Kiek šis komentaras buvo paremtas emocijomis?

Aš galiu paaiškinti kas nutiko. Aš sutikau su “valstiečiais” eiti į politiką, nes jie pasakė, kad jie mato mano gyvenimo darbo prasmę ir reikia uždrausti visų rūšių smurtą prieš vaikus ir išmokyti visuomenę jį atpažinti ir įsikišti. Nuo pat tos dienos, kai tapau Seimo nare bandžiau įtraukti įstatymo pataisas, nes tai yra pirmas žingsnis norint pradėti keisti. Ir jie vis neįtraukė ir neįtraukė. Kai trečią kartą jie neįtraukė į darbotvarkę, Širinskienės ir Urbšio iniciatyva ir spaudimu buvo išimta, tada aš tribūnoje pasakiau, kad dar šį mėnesį bus nužudytas dar vienas ar du vaikai, nes tokia yra statistika. Kai buvo nužudytas Matas, tai tiesiog negalėjo neįvykti, nes tokia yra statistika. Mano akimis žiūrint, tai pastato Lietuvą į tokią padėtį, kad ji gali būti kaip valstybė paduota į teismą už tai, kad nesiima konvencijoje priimtų įsipareigojimų imtis visų būtinų priemonių užtikrinti vaiko teisę į gyvybę, orų vystymąsi ir t.t. Jeigu valstybė nesilaiko konvencijos, tai kyla klausimas, ar pati valstybė negalėtų būti paduota į teismą. Tokių formatų yra, kur gali paduoti valstybę į teismą, o kas atstovautų, tai greičiausiai įstatymų leidėjas. Tai yra teorinis konceptas ir kai aš tą rašiau, tai buvo dalis emocinio pagrindo, bet tam yra ir teisinis pagrindas.

Po visų įvykių buvo neeilinė Seimo sesija, ir visuomenės reakcija mobilizuota.

Ir ta reakcija padėjo. Iš esmės dėl to ir įvyko kaita. Aš dariau spaudimą iš vidaus Seime žmonėms, savo kolegoms, Seimo vadovybėms. Ir tada, kai spaudimas atėjo iš išorės, dviejų atskirų signalų – visuomenės ir žiniasklaidos, buvo didelis pasipiktinimas, kurį atspindėjo žiniasklaida – tai ir davė tą

sinergiją. Pagaliau, atsirado žmonių viduje, kurie kovojo, kad kažką padarytume, nes turėjo planą. Aš labai džiaugiuosi, kad čia yra Mykolas Majauskas, kuriam ši tema buvo artima, kuris gali prisidėti. Jis tai darė labai aktyviai iki tol, kol užsiėmė kitais dalykais, bet tuo metu jis labai stipriai padėjo. Sudėjus tą su išoriniu spaudimu, mes galėjome turėt rezultatą. Kodėl po Saviečių neturėjom tokios kaitos? Lygiai taip pat buvo žiniasklaidos ir visuomenės darbas, bet Seime nieko nebuvo.

Ar nemanote, kad didesnė mobilizacija: akcijos prie Seimo, diskusijos socialiniuose tinkluose, didesnis spaudimas būtent ir išskyrė Matuko atvejį nuo „Saviečių tragedijos“?

Tai visas tas procesas kaip įvyko: kadangi žiniasklaida su manimi gerai sutaria, aš net buvau svarstoma etikos komisijoje. Čia, aišku, buvo fantastiški kaltinimai iš Urbšio stovyklos labai piktu tetu. Bet bendradarbiavimas su žiniasklaida buvo. Kai aš norėjau, kad mes diskutuotume, bet nenueitume į emocijas ir racionaliai aiškintumės kur yra problema, ką mes turime padaryti, išgirdo, labai skirtingi žurnalistai, redaktoriai išgirdo. Mes turėjome labai neformalų, darbinį pasitarimą, kur buvo atstovaujami visi pagrindiniai žiniasklaidos kanalai. Buvo jie, buvau aš iš Seimo, buvo “Gelbėkit vaikus”, “Paramos vaikams centras”. Mes visi susitarėme, kad šį kartą turime dirbti kartu, kad pasiektume tą rezultatą. Neužtenka tik parašyti ir mėgautis naujomis detalėmis. Mes turime spausti link įstatymo leidėjų konkrečių žingsnių, todėl tai buvo labai fokusuotas žiniasklaidos veikimas ir jie tą ir padarė. Mes susitarėme, kad yra žinia, kurią turime nešti visuomenei. Suformulavau trumpą tekstą apie tai ką galima būtų transliuoti. Ir nuo “Valandos su Rūta” iki Delfi ėjo ta žinutė su vaiko paveikslukais. Ten buvo parašyta ką mes turime daryti, kaip atpažinti, kaip turime sureaguoti ir kodėl tai yra svarbu. Tai buvo labai geras komandinis darbas ir todėl tai įvyko. Saviečių tragedijos metu žiniasklaida augiau rašė apie dramą ir Seime nebuvo politikų, kurie turėtų planą ką reikia daryti. Dabar Seime buvo politikų, kurie turėjo labai konkretų planą, paruoštas įstatymo pataisas. Ir buvo vyriausybės lygmenyje palaikymas, nes buvo Linas Kukuraitis, kuris nuo pirmos dienos labai kokybiškai dirbo su manimi. Kadangi aš parašiau “valstiečių” programos tą socialinę dalį, ten buvo labai konkrečiai surašyta ką reikia daryti dėl kovos su smurtu. Kai tik ta nelaimė įvyko, jis iš karto pasakė: “ką aš galiu padaryti ir kuo gali ministerija padėti?” Tai mes iš karto turėjome ir Vyriausybės įsitraukimą į to naujo įstatymo, nors man tau jau buvo gal 17 versija. Linas padarė tai įmanoma, nes suteikė erdvę pasikviesdamas visus tuos žmones, o žiniasklaida vietoje to, kad tik emocijas aprašinėtu ir vėliau nuslūgtu, šį kartą pradėjo spausti prie konkretaus veiksmo – mes žinome ką turime padaryti ir jūs turite tai padaryti”.

Ačiū už pokalbį.

Summary

“Image impact to the public policy agenda” is a research about how images affect institutional agenda. The main problem of this paper is the different approaches of two theories to the change of institutional agenda. The second problem is about images itself – why not all photos becomes images and what is an image. The main goal of this paper is to find out what kind of an impact an image can have on institutional agenda. To solve this problem this research uses Punctuated Equilibrium Theory and adds things from other theories.

This paper has three main hypotheses *H1: political entrepreneurs will take leadership to show the policy problem and will offer solutions, H2: The change on an image and its popularity will lead to an institutional agenda change, H3: The image will mobilize the media and it will frame the problem trying to show its position.* All these hypotheses are confirmed. In this paper image was described as an event or its photo, which show a specific policy problem. There are 4 main objectives in this paper: to find a theoretical basis of analysis, analyze images and find what feedback it had, find the factor that changed the agenda. In this paper, we examine two images “Mato tragedy” and “Saviečių tragedy”. Both of these images point to the same policy problem – child protection policy and services.

The research shows that the main factor that led to the change in institutional agenda was society mobilization behind the problem. The image itself sparked a big response from the society, media, and entrepreneurs. They all pushed the decision makers to do something. The main tactic it used was shaming. Entrepreneurs and society publicly shamed the decision makers that had different opinion about childcare. They mobilized on social media and changed the mind of some decision makers.

Using this paper, other researchers can look deeper into how political images affect policy. This paper only provides a basic view of how thing change and who can influence the change in agenda. It could be useful to look not just into the agenda change but also into the policy itself. You can also take an additional look into the effect of social media to politicians. This research showed that all the politicians use social media and take the content on it seriously.

This paper offers a new look into agenda and policy change. It proves that rapid changes in agenda are possible without the change of governing coalition. This paper also includes various theories into one analytical basis that helps finding the way agenda can change. One of the exceptional things about this paper is the integration of social media. Because it is a big part of

decision maker informational diet. You can find out what kind of information can see decision maker and what kind can change their minds using control on information from social media.